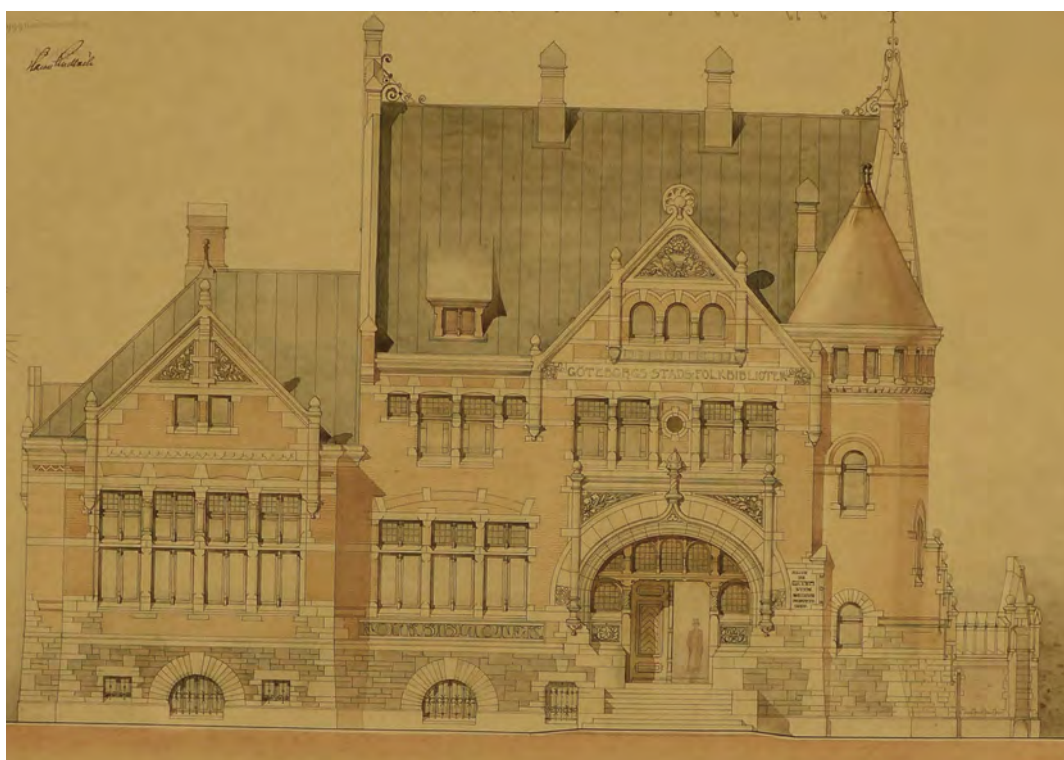

ALLÉGÅRDEN

Fd Dicksonska Folkbiblioteket

Vård- och underhållsplan
Del 1 - Värdebeskrivning och historik
2017

© Antiquum AB

Drottninggatan 25
411 14 Göteborg
www.antiquum.se
2017

*Omslagsbild: Allegården,
originalritning i akvarell
från 1895 signerad Hans
Hedlund, fasad mot Södra
Allégatan.*

Förord

Föreliggande rapport är en Vård- och underhållsplan för Allégården, fd Dicksonska folkbiblioteket, på Södra Allégatan 4 i Göteborg (Haga 4:1). Arbetet är utfört av Antiquum AB hösten/vintern 2016 på uppdrag av Higab.

Byggnaden uppfördes som folkbibliotek 1897-98 efter ritningar av Hans Hedlund och på initiativ av Robert Dicksons Stiftelse. En större ombyggnad utfördes på 1930-talet. År 1967 flyttade biblioteksverksamheten till det nybyggda stadsbiblioteket på Götaplatsen och Allégården kom istället att fungera som ett allaktivitetshus. Byggnaden besitter ett mycket högt kulturhistoriskt värde och skyddas som byggnadsminne enligt Kulturmiljölagen.

Rapporten är uppdelad i två delar. Del 1 innehåller en historisk beskrivning av Allégården samt en precisering av det kulturhistoriska värdet. Del 2 innehåller antikvariska riktlinjer, särskilda vårdkrav samt byggnadsbeskrivning och skadeinventering. I del 2 ingår också rapporter från underkonsulter avseende el och VVS. Utöver dessa delar har en separat kalkyl i tabellform upprättats.

Föreliggande rapport utgör del 1.

Göteborg, januari 2017

Johanna Roos
Bebyggelseantikvarie, Antiquum AB

Innehållsförteckning

Fastighetsuppgifter	5
Inledning	6
Sammanfattning	7
Kronologi	8
Kulturhistoriskt skydd	9
Kulturhistoriskt värde	13
Bevarande och tålighet	15
Historik	24
Exteriör beskrivning	39
Interiör beskrivning	44
Källor och litteratur	51

Allégården, VoU del 2 - Byggnadsbeskrivning och underhållsplan - finns som separat rapport, inkl. bilaga statusbeskrivning VVS och bilaga statusbeskrivning EL.

Fastighetsuppgifter

Fd Dicksonska Folkbiblioteket på Södra Allégatan 4, även kallat "Allégården". Fasad mot Södra Allégatan/Kaponjergatan.

Objekt:	Allégården, Fd Dicksonska Folkbiblioteket
Fastighetsbeteckning:	Haga 4:1
Gatuadress:	Södra Allégatan 4
Kvarter:	Majoren
Fastighetsägare:	Higab
Byggnadsår:	1895-1897
Arkitekt:	Hans Hedlund
Ursprunglig anv.:	Bibliotek
Nuvarande anv.:	Aktivitetshus för pensionärer
Skydd:	Byggnadsminne Ingår i riksintresse för kulturmiljövården Utpekad i bevarandeprogrammet

Inledning

Uppdragsbeskrivning & medverkande

Antiquum AB har 2016, på uppdrag av Higab, tagit fram föreliggande Vård- och underhållsplan för Allégården, fd Dicksonska folkbiblioteket, i Göteborg. Uppdraget har bestått i att ta fram historik om byggnaden, göra en kulturhistorisk värdering samt utföra byggnadsbeskrivning och byggbesiktning med åtgärdsförslag samt utforma antikvariska riktlinjer. Här ingår också besiktningsrapporter från underkonsulter gällande EL och VVS. I uppdraget har även ingått att upprätta en kalkyl för vård- och underhåll enligt Higabs underhållssystem Incit Xpand.

Johanna Roos, bebyggelseantikvarie vid Antiquum, har fungerat som huvudansvarig för uppdraget. För elbesiktning svarar Jonas Axelsson, Elcenter AB. För VVS-besiktning svarar Kenneth Mattsson vid K.M.R.Luftbehandling. Kontaktpersoner på Higab har varit Maria Lundgren och Lars Holmqvist.

Vård- och underhållsplanens syfte

Målet är att Vård- och underhållsplanen ska vara ett användbart instrument i förvaltningen av miljö och byggnaden. Den utgör en bedömning av byggnadens skick och kulturhistoriska värden samt åtgärds- och underhållsbehov. Syftet är att Vård- och underhållsplanen ska fungera som ett planeringsunderlag för åtgärds- och underhållsbehov med budgetpriser samt fungera som en "handbok" för det löpande underhållet av såväl byggnaden som den yttre miljön.

Läsanvisning

Rapporten är uppdelad i två delar (föreliggande rapport utgör del 1). Del 1 inleds med en sammanfattning samt en beskrivning av aktuellt kulturhistoriskt skydd. Detta följs av kapitlet "Bevarande och tålighet" där särskilt känsliga och skyddsvärda delar och rum pekas ut. Därefter görs en historiskt beskrivning av byggnaden samt en nulägesbeskrivning.

Del 2 innehåller antikvariska riktlinjer, särskilda vårdkrav, kvalitethöjande åtgärder samt byggnadsbeskrivning och skadeinventering med generella åtgärdsförslag. I del 2 ingår också rapporter från underkonsulter avseende el och VVS. Utöver dessa delar har en separat kalkyl i tabellform upprättats.

Sammanfattning

Kortfattad historik

Allégården, fd Dicksonska folkbiblioteket, uppfördes som folkbibliotek 1897-98 efter ritningar av Hans Hedlund och på initiativ av Robert Dicksons Stiftelse - vilka ville förbättra arbetarklassens fysiska och mentala förutsättningar. Vid denna tid var detta Skandinaviens första, för sitt ändamål, planerade och uppförda folkbiblioteksbyggnad. Dicksonska folkbiblioteket blev Göteborgs huvudbibliotek 1931. Detta medförde en större ombyggnad då bl a den bakre byggnadskroppen byggdes på med en våning samtidigt som det invändigt tillkom ett antal trappor och en hiss för att förbättra kommunikationen i huset.

Biblioteksverksamheten fanns kvar i huset fram till 1967 då boksamlingen överfördes till det nya stadsbiblioteket på Götaplatsen. Därefter kom byggnaden att fungera som ett allaktivitetshus - först för ungdomar och sedermera för pensionärer. Byggnaden går idag under namnet "Allégården".

Kulturhistoriskt värde

Byggnaden besitter ett mycket högt kulturhistoriskt värde och skyddas som byggnadsminne enligt Kulturmiljölagen (skyddet omfattar både exteriör och delar av interiören). Den ingår i en unik bebyggelsegrupp med höga socialhistoriska värden med bl a Dicksonska stiftelsens bostadshus, fd Dicksonska folkbiblioteket och Renströmska badet, i arbetarstadsdelen Haga. Byggnaden berättar om arbetarklassens levnadsförhållanden samt de filantropiska och folkbildande initiativen under 1800-talets andra hälft.

Byggnaden besitter därtill höga arkitekturhistoriska värden genom sin originella utformning influerad av amerikanska förebilder, 1890-talets medeltidsromantiska ideal och jugendstilen. Den har en särpräglad asymmetrisk och organiskt formad exteriör utförd i gedigna material med hög omsorg om detaljerna. Huvudentrén mot Södra Allégatan är särskilt omsorgsfullt utformad.

Efter en ombyggnad på 1930-talet har flera mindre ändringar gjorts, så som byte av ett flertal fönsterbågar och dörrblad samt förändrat taktäckingsmaterial, men byggnaden bevarar exteriört till stor del sin ursprungliga karaktär. Interiört är planlösningen till stora delar bevarad, men lokalanpassningar under senare tid har lett till att merparten av rummen präglas av moderna material. Dock är vestibulen mycket välbevarad med hög andel originalmaterial.

Bevarande och tålighet

Exteriören är känslig för förändringar. Alla förändringar kräver tillstånd från Länsstyrelsen och skall utföras varsamt och med hänsyn till byggnadens höga kulturhistoriska värden. Samtliga i denna rapport utpekade kulturhistoriskt värdefulla detaljer skall bevaras. Inga nya öppningar i murar bör göras. Fasaddekor av kalksten och smidesjärn skall bevaras. Huvudfasaden mot norr utgör byggnadens viktigaste fasad. Det välbevarade entrépartiet samt trapphustornet skall hanteras med stor varsamhet. Fasad mot väst utgör en viktig del av entrén in till Haga och skall visas särskild hänsyn. Även övriga fasader är utförda med god omsorg om detaljerna och ingår i byggnadsminnesförklaringens skyddsföreskrifter. Sockelvåning av granit, tegelfasad med inslag av mönstermurning samt kalkstensdekor, solbänkar, burspråk mm skall bevaras intakt. Ursprungliga fönsterkarmar, fönsterposter och fönsterbågar har ett högt kulturhistoriskt värde och skall bevaras.

Källaren hyser huvudsakligen enklare utrymmen och är tålig för förändringar. I plan 2 finns flera kulturhistoriskt värdefulla rum med bevarade detaljer från såväl 1890-talet och 1930-talet. Vestibulen är i sin helhet mycket känslig för förändringar. Det samma gäller för trapphustornet. Övriga rum har genomgått stora förändringar under 1970-talet och delvis blivit förvanskade. Här bör kvalitetshöjande åtgärder vidtas. Plan 3 utgörs av ett mindre entresol plan, vilket är relativt tåligt för förändringar. På plan 4 har rum mot Södra Allégatan ursprunglig planlösning från 1890-talet vilken ska bevaras. Övriga rum har förändrats kraftigt under 1970-talet och till stora delar förlorat sin äldre karaktär. Råvinden bör bevaras och ej inredas. Det äldre bostadsrummet mot Södra Allégatan skall bevaras.

Kronologi

1895-97	Byggnaden uppfördes.
Ca 1905	Expeditionsdisken byggdes om (finns ej kvar idag). Tidningssalen (rum 213) fick ny användning som läsesal för ungdomar.
1922	Bokmagasinet på plan 2 (rum 207 mfl) försågs med en entresolvåning.
Ca 1930	Entréhallen fick en mindre tillbyggnad för utrymme för register av låntagare.
1933	Källaren och plan 4 byggdes om för allmänna utrymmen. Ovan tidningssalen (rum 213) påbyggdes en ny våning. I vestibulen tillkom nytt trapplopp till källaren och trapphustornet fick ett nytt trapplopp mellan plan 2 och 4. Hiss installerades.
1939	Källarens tidningssal (rum 120 mfl) delades upp i mindre delar med nya mellanväggar.
1967	Boksamlingen överfördes till det nya stadsbiblioteket vid Götaplatsen.
1970-71	Invändig ombyggnad. Folkbiblioteket övertogs av socialförvaltningen som startade ett allaktivitetshus, bl a inreddes kök, toaletter, dusch mm.
1975	Grundförstärkning och mindre förändringar i källarplanet.
1979	Ombyggnad av hiss.
1996	Restaureringsarbeten, kalksten i fasad. Bla byttes sten i portikens fris samt rengöring. Vittrade solbänkar byttes, solbänkar av betong byttes mot kalksten. Visst utbyte av tegel under fönster i fasad längs Östra Skansgatan.
2004	Bidrag från länsstyrelsen till byggnadsminnesutredning.
2006	Bidrag från länsstyrelsen till vård av kulturhistoriskt värdefull byggnad. Avseende dokumentation av ursprungligt måleri och upprättande av åtgärdsförslag för entréhall.
2011	Byggnaden förklarades som byggnadsminne.
2014	Ett sophus uppfördes på tomten.
2016	Ny brandcellsindelning genom komplettering av befintliga väggar, avgränsning med nya väggar, byte av dörrblad och avgränsning med nya partier.

Kulturhistoriskt skydd

Byggnadsminne

Fd Dicksonska folkbiblioteket (Haga 4:1) är byggnadsminnesförklarat enligt 3 kap 1§ kulturmiljölagen (KML). Beslut togs 2011-04-21 och i samband med detta upprättades följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras utan Länsstyrelsens tillstånd.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme och rumsindelning. Ingrepp får heller inte göras i äldre fast inredning i markerade rum (se sid. 11).
3. Trapphusen får inte förändras genom ingrepp i äldre fast inredning eller ytskikt.
4. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet skall ske med material och metoder anpassade till byggnadens egenart. Samråd med länsstyrelsen skall ske innan vårdarbeten påbörjas.
5. Gårdsmiljön inklusive smidesstaket samt mur (mot Östra Skansgatan) skall hållas i sådant skick att miljöns karaktär inte förvanskas.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt kap 3 14§ KML lämna tillstånd till att byggnadsminnet ändras i strid med skyddsföreskrifterna om åtgärderna är förenliga med bevarandet av byggnadsminnets kulturhistoriska värden. Länsstyrelsen får ställa skäliga villkor för tillståndet. Villkoren får bland annat avse hur förändringen skall utföras samt krav på dokumentation och antikvarisk kontroll och medverkan.

Fornlämningar

Byggnaden ligger inom fornminnesområde (Göteborg 216:1) och är skyddat enligt kap 2 KML. Alla ingrepp i mark kräver tillstånd hos länsstyrelsen.

Gällande stadsplan & PBL

Gällande stadsplan från 1864 innehåller inget kulturhistoriskt skydd. För byggnaden gäller dock Plan- och bygglagen (PBL) 8§17 som ställer krav på varsamhet vid ändring. Då byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde omfattas den även av PBL 8§13, vilket innebär ett förvanskningsförbud. Likaså gäller PBL 8§14 som anger att underhåll av byggnadsverk som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

Bevarandeprogrammet

Byggnaden finns utpekad som kulturhistoriskt värdefull i Göteborgs bevarandeprogram "*Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse*" från 2000, bl a med följande motivering: "*Haga som är Göteborgs första förstad och arbetarstadsdel utgör en unik kulturhistorisk miljö. Stadsplanen och den bevarade bebyggelsen speglar stadsdelens historia från 1600-talets mitt till 1900-talets början...Östra Hagaskolan, Dicksonska stiftelsens byggnader, Renströmska bad- och tvättanstalten, Husarkasernen och Frälsningsarméns hus är viktiga socialhistoriska minnen. Flera av dessa allmänna byggnader är dessutom ritade av välkända arkitekter och har ett stort intresse från arkitekturhistorisk synpunkt*"

Riksintresse för kulturmiljövården

Byggnaden ingår i riksintresset "*Haga-Masthugget*". Motiveringen är bland annat att det här finns bostadshus av olika slag, Husarkasernen, Dicksonska Folkbiblioteket, Renströmska badet, Frälsningsarméns hus m fl som visar levnadsförhållandena i en arbetarstadsdel på 1800- och 1900-talen.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kulturmiljöenheten
Lena Emanuelsson
Antikvarie
031-60 52 12

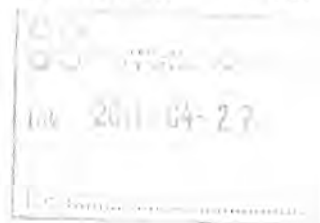
lena.emmanuelsson@lansstyrelsen.se

BESLUT
2011-04-21

Diarienummer
432-102063-2007

Sida
1(6)

HIGAB
Box 5104
402 23 Göteborg

Byggnadsminnesförklaring av F D Dicksonska biblioteket Fastigheten Haga 4:1, Göteborgs kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950) f d Dicksonska biblioteket för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsbestämmelser:

Byggnaden

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras utan Länsstyrelsens tillstånd.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme och rumsindelning. Ingrepp får heller inte göras i äldre fast inredning i markerade rum.
3. Trapphusen får inte förändras genom ingrepp i äldre fast inredning eller ytskikt.
4. Byggnaden ska underhållas så att den inte förfaller. Vård och underhållsarbeten ska utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet ska ske med material och metoder anpassade till byggnadernas egenart. Samråd med Länsstyrelsen ska ske innan vårdarbeten påbörjas.
5. Gårdsmiljön inklusive smidesstaket samt mur (mot Östra Skansgatan) skall hållas i sådant skick att miljöns karaktär inte förvanskas.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna om åtgärderna är förenliga med bevarandet av byggnadsminnets kulturhistoriska värde.

Länsstyrelsen får ställa skäliga villkor för tillståndet. Villkoren får bl a avse hur ändringen ska utföras samt krav på dokumentation och antikvarisk kontroll och medverkan.

20.11.04-28 5h
Kopierad If: BM-reg. 82/

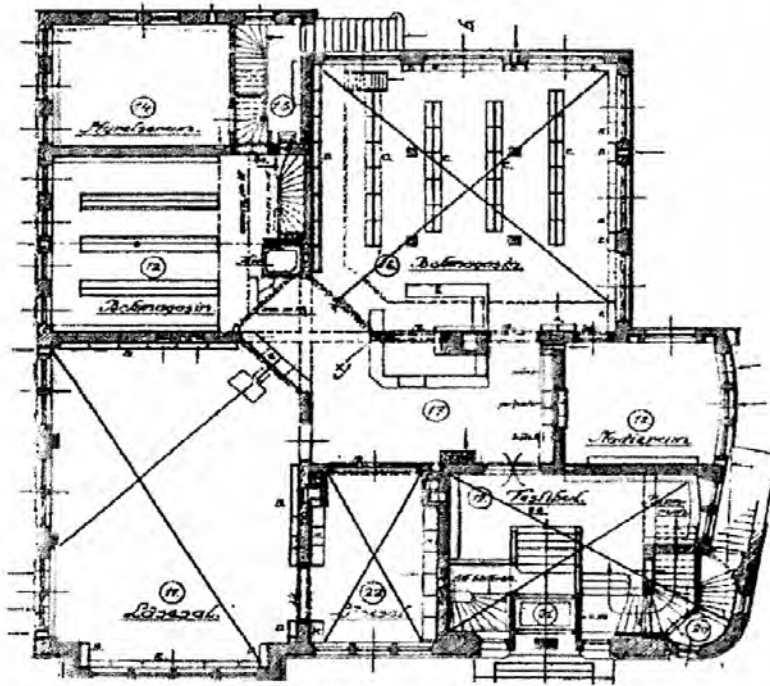
Postadress:
403 40 GÖTEBORG

Besöksadress:
Ekelundsgatan 1

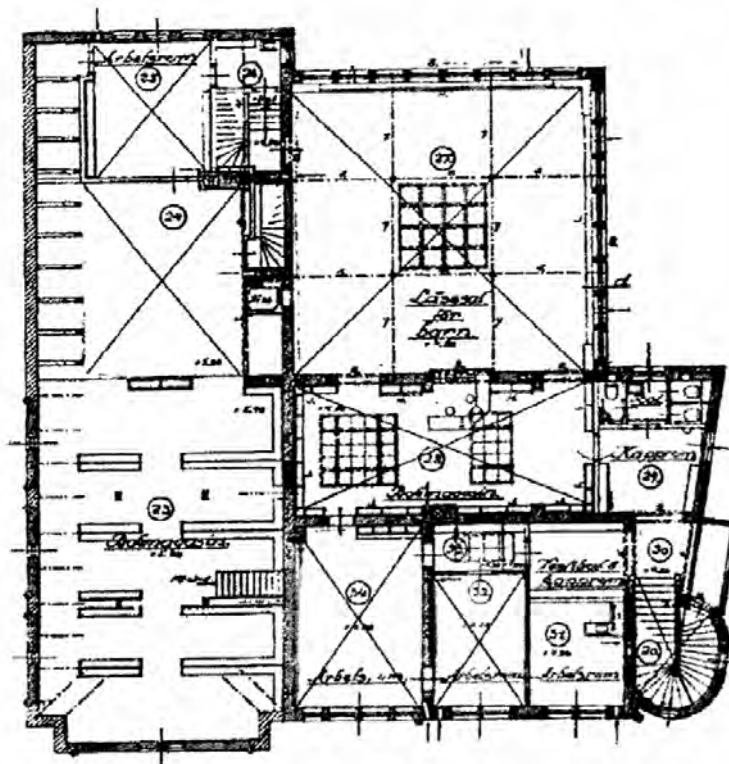
Telefon/Fax:
031-60 50 00 (växel)
031-60 52 09 (fax)

Webbadress:
www.lansstyrelsen.se/vastagotaland

E-post:
kulturmiljo@o.lst.se

Entréplan. Fast inredning är skyddad i kryssmarkerade rum

Våningen 1 trappa upp. Fast inredning är skyddad i kryssmarkerade rum

Ur beslut om byggnadsminnesförklaring. Kryssmarkerade av rum skyddas i skyddsföreskrifterna. Länsstyrelsen 2011.

Tolkning av skyddet

Ovanstående innebär att byggnaden inte får rivas eller förändras exteriört. Planlösning och stomme skall bevaras intakt liksom äldre fast inredning (så som fotlister, bröstpaneler, fönsterfoder, fönsterbänkar, dörrblad, stuckfriser, kassetttak mm). Trapphusen skall bevaras. Alla åtgärder ska utföras var- samt med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värden. Byggnadens karaktär måste beaktas när brister ska åtgärdas eller nya funktioner tillföras.

Tillstånd från Länsstyrelsen krävs t ex:

- Vid ingrepp i mark (fornlämning).
- Vid alla ändringar av gårdsmiljö inkl staket och murar.
- Vid alla exteriöra förändringar.
- Vid ändringar som berör planlösning, stomme och fast inredning
- Vid ändringar av trapphus gällande fast inredning och ytskikt.

Samråd med länsstyrelsen krävs:

- Inför underhållsåtgärder.

Eftersom byggnaden är utpekad i bevarandeprogrammet samt ingår i riksintresse för kulturmiljövården är den även att betrakta som särskilt kulturhistoriskt värdefull enligt PBL kap 8§13 vilket innebär ett förvanskingsförbud. Förvanskingsförbudet omfattar exteriören samt de rum som är utpekade som särskilt värdefulla i denna VoU (röd/gulmarkerade i planritningar under "*Kulturhistoriskt värde*" sid 20 mfl.) De rum som är utpekade i byggnadsminnesförklaringen, tillsammans med de rum som noterats som kulturhistoriskt värdefulla i denna rapport bör bevaras i sin helhet. Det ska dock påpekas att merparten av interiören har genomgått stora förändringar och delvis blivit förvanskade. Mycket av originalmaterialet har gått förlorat. Dock är planlösningen relativt välbevarad och det finns bevarandevärda detaljer från såväl 1890-talet som 1930-talet. Idag förekommer i princip inte några ursprungliga ytskikt, t ex är måleriet i vestibulen återskapat på 2000-talet (efter förlaga av originalet). Det kan dock finnas ursprungliga ytskikt under befintliga målade ytor, vilket man vid åtgärder ska vara vaksam på. Antikvariska riktlinjer för de enskilda rummen finns i kapitlet "*Bevarande och tålighet*" sid. 15.

Higab ska alltid samråda med antikvarie inför t ex:

- Alla exteriöra förändringar och/eller större underhållsarbeten.
- Vid interiöra ingrepp/förändringar i rum av stort kulturhistoriskt värde (röd/gulmarkerade i denna rapport).
- Vid förändring av planlösning.

Dokumentation

Samtliga åtgärder som utförs, såväl exteriöra som interiöra, skall dokumenteras. Detta gäller även underhållsarbeten.

Kulturhistoriskt värde

Socialhistoriskt viktig byggnad

Byggnaden är en del av en unik bebyggelsegrupp, bestående av Dicksonska stiftelsens bostadshus, fd Dicksonska folkbiblioteket och Renströmska badet, i arbetarstadsdelen Haga. Byggnaderna besitter höga socialhistoriska värden och berättar om arbetarklassens levnadsförhållanden samt de filantropiska och folkbildande initiativen under 1800-talets andra hälft. Allégården var, då det uppfördes, Skandinavien's första folkbibliotek som hade uppförts för sitt ändamål. Byggnaden var under 70 år Göteborgs huvudbibliotek och en viktig institution för både vuxna och barn. Byggnaden fick också stor symbolisk betydelse som "Hagahuset" i början på den politiskt turbulenta tiden kring 1970-talet.

Originell byggnad med höga arkitektoniska värden

Byggnaden besitter höga arkitekturhistoriska värden. Arkitekt Hans Hedlund gav byggnaden en originell utformning influerad av amerikanska förebilder, 1890-talets medeltidsromantiska ideal och jugendstilen. En ombyggnad på 1930-talet utfördes efter ritningar av Hedlunds son Björner Hedlund och anpassades till den ursprungliga karaktären. Byggnaden har en särpräglad asymmetrisk och organiskt formad exteriör utförd i gedigna material med hög omsorg om detaljerna. Huvudentrén mot Södra Allégatan är särskilt omsorgsfullt utformad med exklusiv kalkstensdekor i jugendstil och ett rikt utsmyckat entréparti i trä. Torntrapphuset är även det ett viktigt inslag i arkitekturen, liksom det fjälltäckta burspråket och den höga granitsockeln. Betoningen på hög materialkvalitet och äkthet samt det organiska och fantasifulla formspråket är utmärkande drag för de ideal som var rådande inom arts and crafts rörelsen, jugendstilen och nationalrealismen.

Byggnaden utgör en viktig del i stadsbilden där den är en del av en värdefull entré till stråket upp mot Skansen Kronan. Detta gäller i synnerhet för fasad mot Södra Allégatan och Kaponjärgatan. Den har stor betydelse för Hagamiljön som helhet. Kvarterets två byggnader, bostadshuset och folkbiblioteket, tillkom båda på 1890-talet. De är arkitektoniskt samkomponerade och utgör som helhet ett intressant exempel på arkitekten Hans Hedlunds arbete.

Efter ombyggnaden på 1930-talet har flera mindre ändringar gjorts, så som byte av ett flertal fönsterbågar och dörrblad samt förändrat taktäckningsmaterial mot gården, plåtinklädnad av gavelrösten mm, men byggnaden bevarar till stor del sin ursprungliga karaktär. Exteriören med sin unika utformning och exklusiva utsmyckning i anslutning till entrén är bibehållen, dock finns inte de ursprungliga Al Frescomålningarna i huvudfasadens gavlar kvar. Byggnadens dekorativa kalkstensdetaljer finns i huvudsak kvar. Björner Hedlunds påbyggnad från 1930-talet är känsligt utförd och besitter även den ett arkitekturhistoriskt värde som är viktigt att slå vakt om.

Bevarade delar och detaljer i exteriören:

- Ursprunglig granitsockel/kalkstenssockel samt huvudfasadens sockelvåning av granitnubbsten.
- Källarvåningens välvda fönsterpartier med dekorativa smidesgaller.
- Ursprungliga trappor mot norr, syd och väst av granit respektive kalksten.
- Tegelfasaden i sin helhet med mönstermurade partier och band av mörkare tegel.
- Det rika inslaget av kalkstensdekor i hörnkedjor, fönsteromfattningar, solbänkar och takfot.
- Den särskilt omsorgsfullt utformade huvudentrén med exklusiv kalkstensdekor i relief i jugendstil med kolonetter och stiliserad växtornamentik samt ett rikt utsmyckat entréparti av lackad ek.
- Trapphustornet i sin helhet samt inslag av tureller som bryter takfoten och utgör ett medeltidsinspirerat inslag i arkitekturen.
- Ursprungliga fönster från uppförandet samt ursprungliga karmar och profilerade mitt- och tvärposster (se illustrationer sid 15 mfl).
- Det norra och östra takfallens skiffertäckning.
- Bevarad gjutjärnsdekor på den västra gaveln.

Planlösning som speglar den forna verksamheten

Den nuvarande planlösningen speglar till stor del bibliotekets tidigare verksamhet. Vestibulen, stora läsesalen, tidningssalen och läserum för barn har bevarat sin planlösning. Det finns i viss utsträckning bevarade detaljer från 1890-talet – t ex bröstpaneler, dekorerade takbjäklar, spegeldörrblad och stuckfriser samt takrosetter. Vissa rum har dock ändrats kraftigt under senare tid och präglas idag av moderna material och installationer som förtar den äldre karaktären. Dekormåleri har funnits i stora läsesalen och styrelserummet. Dessa är idag övermålade, men kan finnas kvar bakom befintliga yt-skikt. Även delar som tillkom i och med 1930-talets ombyggnad är en del av husets historia och har ett kulturhistoriskt värde. Det gäller t ex planlösning på plan 4 samt bevarade detaljer så som spegeldörrblad och snickerier.

Bevarade delar och detaljer i interiören:

- Ursprunglig planlösning i plan 2 (bottenvåning) och plan 4.
- Ursprungliga spegeldörrblad i plan 2 och 4.
- Ursprungliga snickerier så som socklar, fotlister, bröstpaneler, dörrfoder och fönsterfoder.
- Vestibulen i sin helhet med ursprungligt kalkstensgolv, vindfång, trappa, gjutjärnsräcke, bröstpanel, kassettak, fönster- och dörrpartier.
- Torntrapphuset i sin helhet med ursprunglig kalkstenstrappa och flera ursprungliga fönster.
- Rum 203 och 205 (fd stora läsesalen samt läsesal för kvinnor) i sin helhet vad gäller planlösning och delvis bevarade bröstpaneler, bevarade stuckatur/kassettak samt äldre dörrblad, fönster och snickerier.
- Rum 213 (fd tidningssalen, nuvarande café) vad gäller planlösning samt ursprungliga gjutjärnspelare.
- Öppet kryssvalv i rum 204 som visar var utlåningsdisken tidigare stod samt delvis bevarad bröstpanel.
- Bevarade ursprungliga fotlister och stuckfriser i rum 211.
- Rum 405 och 406 med ursprunglig planlösning samt fotlister, stucklister och spegeldörrblad.
- Vinden i sin helhet med ursprunglig takstol, murstockar och enkelt inrett rum för föreståndaren.

Även detaljer från 1930-talet har ett bevarandevärde, bl a:

- Trä- och kalkstenstrappor från 1930-talet i vestibul och byggnadens bakre del.
- Spegeldörrblad från 1930-talet i plan 1, 2 och 4.
- Rum 408 med bevarad planlösning från 1930-talet samt lanternin och stålpelare.
- Rum 414 och 415 med bl a vägghängsland, snickerier och spegeldörrblad.

Såväl exteriörens som interiörens kulturhistoriskt värdefulla detaljer sammanfattas i illustrationerna på följande sidor samt finns specificerade i byggnadsbeskrivningen i VoU:s Del 2.

Bevarande och tålgighet

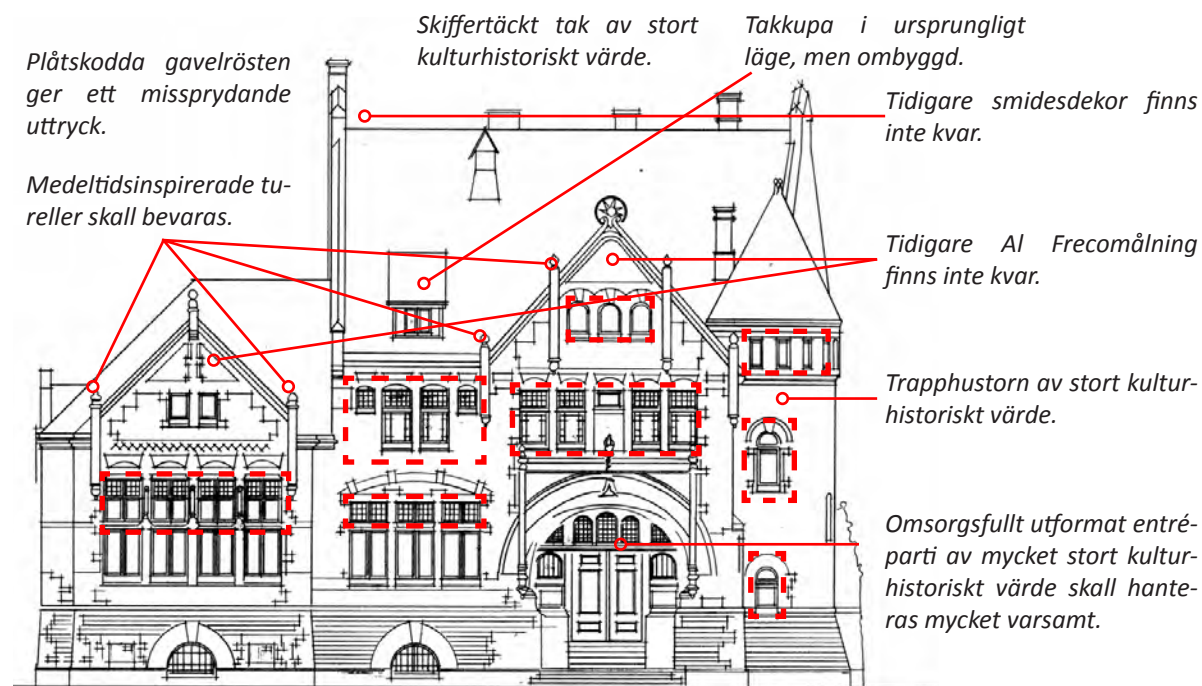
Exteriör

Byggnaden besitter ett högt kulturhistoriskt värde och exteriören är känslig för förändringar. Alla eventuella förändringar skall utföras varsamt och med hänsyn till byggnadens höga kulturhistoriska värden. Äldre och kulturhistoriskt värdefulla detaljer skall bevaras. Inga nya öppningar i murar bör göras. Tegelfasad och fasaddekor av kalksten och smide skall bevaras.

Kvalitetshöjande åtgärder utvändigt

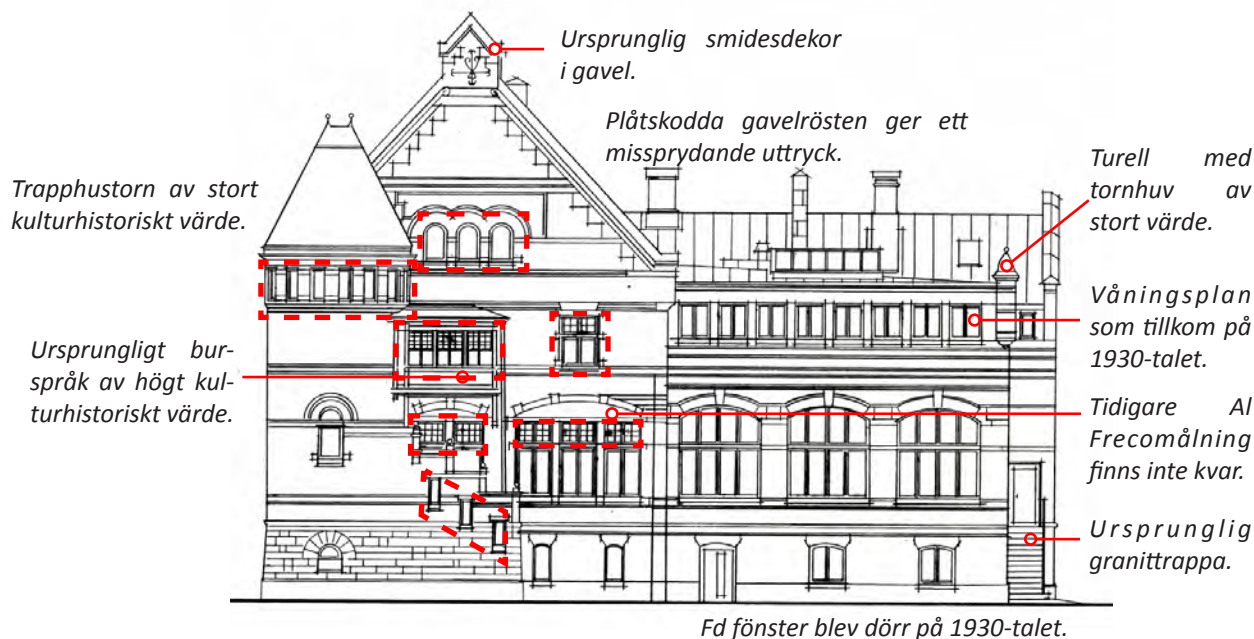
Under senare tid har exteriörens uttryck påverkats negativt av bl a moderna dörrblad som inte är anpassade till husets karaktär, plåtinklädnad av gavelrösten, moderna fönstergaller mm. Vid framtida underhållsarbeten finns flera kvalitetshöjande åtgärder som man bör överväga att göra för att värna byggnadens kulturhistoriska karaktär. Kvalitetshöjande åtgärder finns beskrivna under rubriken "Särskilda vårdkrav" i Del 2.

Fasad mot norr

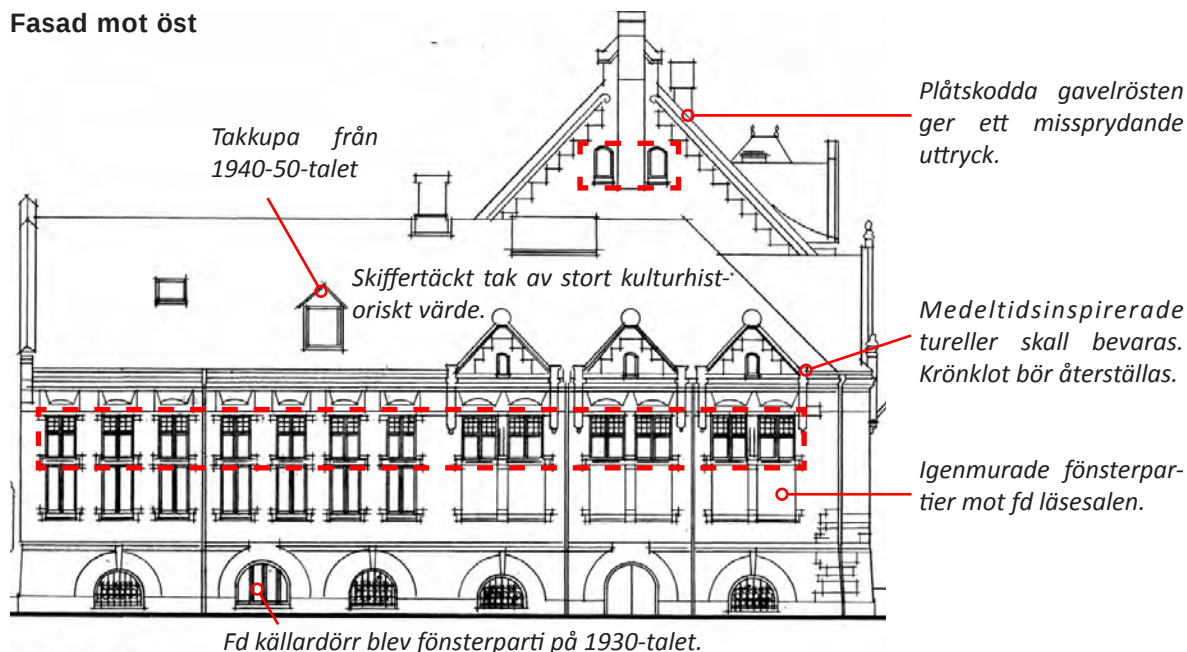
Fasaden i sin helhet är av mycket stort kulturhistoriskt värde och skyddas av byggnadsminnesförklaringen. Den utgör byggnadens i särklass viktigaste fasad. Alla ändringar kräver tillstånd från Länsstyrelsen. Sockelvåning av granit, tegelfasad med inslag av mönstermurning samt kalkstensdekor och solbänkar skall bevaras intakt. Samtliga fönsterkarmar är ursprungliga, har ett högt kulturhistoriskt värde och skall bevaras. Ursprungliga fönsterbågar markeras med rödstreckad linje. Dessa skall bevaras och renoveras varsamt. Det välbevarade entrépartiet, inkl. trappa, portar och välvt fönsterparti, samt trapphustornet skall hanteras med stor varsamhet. Takets skiffertäckning skall bevaras, liksom äldre skorstenar. Befintlig takkupa är i samma läge som den ursprungliga, men har fått ett förenklat utförande.

Fasad mot väst

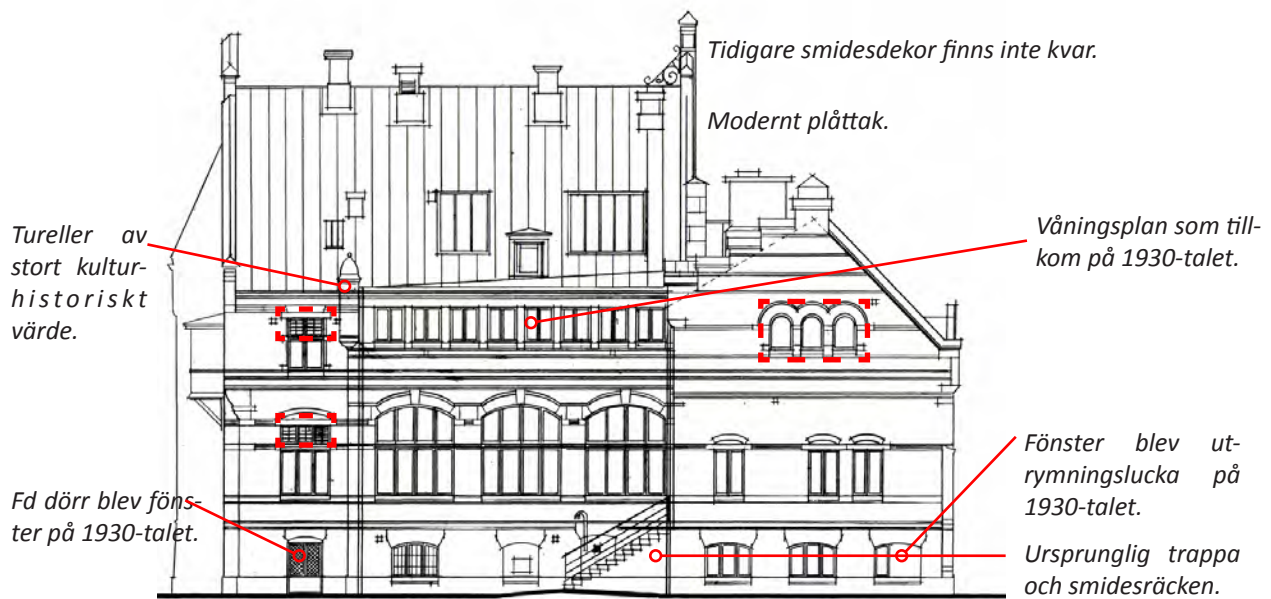
Fasaden i sin helhet är av mycket stort kulturhistoriskt värde och skyddas av byggnadsminnesförklaringen. Den utgör en viktig del av entrén in till Haga. Alla ändringar kräver tillstånd från Länsstyrelsen. Granitsockel, tegelfasad med inslag av mönstermurning samt kalkstensdekor och solbänkar skall bevaras intakt, liksom det fjälltäckta burspråket. Merparten av fönsterkarmar är ursprungliga, har ett högt kulturhistoriskt värde och skall bevaras. Ursprungliga fönsterbågar markeras med röstreckad linje. Dessa skall bevaras och renoveras varsamt. Samtliga dörrblad är moderna och ej anpassade till den kulturhistoriska karaktären. På sikt vore det fördelaktigt om dessa ersattes av mer tidstypiska modeller. Torntakets skiffertäckning skall bevaras. Äldre skorstenar bör bevaras.

Fasad mot öst

Fasaden i sin helhet är av stort kulturhistoriskt värde och skyddas av byggnadsminnesförklaringen. Alla ändringar kräver tillstånd från Länsstyrelsen. Granitsockel, tegelfasad med inslag av mönstermurning samt kalkstensdekor och solbänkar skall bevaras intakt. Turellerna skall bevaras och deras krönklot bör återställas. Samtliga fönsterkarmar är ursprungliga, har ett högt kulturhistoriskt värde och skall bevaras. Ursprungliga fönsterbågar markeras med röstreckad linje. Dessa skall bevaras och renoveras varsamt. På sikt vore det fördelaktigt om stora läsesalens fönsterpartier återupptogs och senare tillkomna dörrblad ersattes av mer tidstypiska modeller. Takets skiffertäckning skall bevaras.

Fasad mot syd

Fasaden i sin helhet är av stort kulturhistoriskt värde och skyddas av byggnadsminnesförklaringen. Alla ändringar kräver tillstånd från Länsstyrelsen. Granitsockel, tegelfasad med inslag av mönstermurning samt kalkstensdekor och solbänkar skall bevaras intakt. Ursprungliga trappa mot gården, inkl. smidesräcken, skall bevaras. Merparten av fönsterkarmar är ursprungliga, har ett högt kulturhistoriskt värde och skall bevaras. Ursprungliga fönsterbågar markeras med röstreckad linje. Dessa skall bevaras och renoveras varsamt. Taktäckningsmaterialet på högdelens takfall mot gården är modernt och saknar kulturhistoriskt värde. Äldre skorstenar bör dock bevaras.

Interiör

Planritningarna på följande sidor avses fungera som en sammanfattning över byggnadens kulturhistoriska värden samt över väggarnas ålder. För hela interiören gäller att ingrepp inte får göras i byggnadens stomme eller planlösning. Värde är dels förknippat med originalmaterial från 1890-talet, men i samtliga våningsplan finns även detaljer från 1930-talet, vilka även de har ett kulturhistoriskt värde och därför bör bevaras.

På planritningarna markeras vilka utrymmen som har ett särskilt högt kulturhistoriskt värde. **Rött anger rum med mycket höga kulturhistoriska värden**, som skyddas genom byggnadsminnesförklaringen. I dessa rum får ingrepp inte göras i äldre fast inredning. På plan 2 och 4 finns ett antal rum som skyddas genom byggnadsminnesförklaringen, men som blivit kraftigt förändrade och delvis förvanskade under senare tid. Planlösningen är dock bevarad och det finns enstaka ursprungliga detaljer.

Gult anger rum med höga kulturhistoriska värden, som bedömts motsvara PBL 8:13 (förvanskningförbud). I de rum som fått värdestatus röd och gul är det av största vikt att de utpekade originaldetaljerna bevaras intakt och underhålls varsamt. Tåligheten för förändringar är generellt låg. Ingrepp får ej göras i äldre väggar och ursprunglig planlösning skall eftersträvas. Dock skulle flera av de röd- och gulmarkerade rummen gynnas av en återskapad planlösning genom nedtagning av senare lättväggar samt av kvalitetshöjande åtgärder som bl a mer tidstypisk färgsättning, armaturer anpassade till karaktären mm (se vidare under kvalitetshöjande åtgärder i del 2).

Grönt anger rum med visst kulturhistoriskt värde, det kan röra sig om enstaka välbevarade detaljer i ett i övrigt förändrat rum. Det kan även röra sig om rum som till stora delar präglas av moderna material, men som ingår i en ursprunglig planlösning eller i ett sammanhang där ursprunglig planlösning kan återskapas - t ex där rum styckats upp i mindre enheter genom senare lättväggar. Rummen är relativt tåliga för förändringar, men äldre detaljer ska bevaras och ursprunglig planlösning eftersträvas. **Blått anger rum med endast litet eller inget kulturhistoriskt värde**.

Det skall påpekas att det kan förekomma kulturhistoriskt värdefulla detaljer som idag är dolda. Det kan t ex handla om stuckaturer som dolts under sänkta tak, övermålade dekormålerier mm. Vid åtgärder är det därför viktigt att vara vaksam på underliggande ytskikt etc.

Antikvariska riktlinjer för de olika våningsplanen

Plan 1, källare

Källaren hyser huvudsakligen enklare utrymmen och är tålig för förändringar. Ingrepp skall undvikas i äldre väggar och de få äldre detaljer som finns kvar skall bevaras, gäller huvudsakligen spegeldörrblad från 1930-talet. Notera att det i rum 120 kan finnas ett underliggande dekormåleri i taket.

Plan 2, bottenvåning

Vestibulen är i sin helhet mycket känslig för förändringar och skall bevaras intakt vad gäller planlösning samt detaljer från såväl 1890-talet och 1930-talet (observera att dekormåleriet återställdes på 2000-talet efter förlaga av originalet). Det samma gäller för trapphustornet som har ett stort bevarandevärde. Övriga röd- och gulmarkerade rum i bottenvåningen har genomgått stora förändringar under 1970-talet och delvis blivit förvanskade. Mycket av originalmaterialet har gått förlorat. I dessa rum är det av största vikt att planlösningen bevaras. Äldre detaljer så som fotlister, bröstpaneler, spegeldörrblad, fönster och fönstersnickerier, takstuckaturer, kassettak mm skall bevaras och hanteras varsamt. Även detaljer från 1930-talet är av kulturhistoriskt värde och skall bevaras, t ex trappor, snickerier och dörrblad. På sikt vore det fördelaktigt om rummen återställdes till sitt tidigare skick. Utöver dessa rum finns tåligare utrymmen i byggnadens bakre del.

Vestibulen har ett högt bevarandevärde i sin helhet med äldre kalkstensgolv, trappa, gjutjärnsräcke, ursprungligt vindfång, bröstpanel samt äldre dörrblad och fönster i det välvda entrépartiet.

Plan 4

Rum mot Södra Allégatan med ursprunglig planlösning från 1890-talet är av högt kulturhistoriskt värde och skall bevaras intakta. Moderna inslag så som glasfiberväv bör på sikt ersättas av mer tidsenliga material så att rummen återfår sin 1890-talskaraktär.

Övriga rödmarkerade rum på plan 4 iordningställdes på 1930-talet då bl a den fd vinden inreddes. Rummen har därefter förändrats kraftigt under 1970-talet och till stora delar förlorat sin äldre karaktär. Rum 408 tillkom i och med 1930-talets påbyggnad då samtidigt de intilliggande rummen 407 och 418 iordningställdes. Idag präglas rummen av moderna ytskikt. Här är det av stor vikt att de detaljer från 1930-talet som finns kvar bevaras och att planlösning från 1930-talet eftersträvas. På sikt bör kvalitetshöjande åtgärder vidtas för att återge rummen dess 1930-talskaraktär. Rum 414-415 tillkom även de på 1930-talet då vinden inreddes. Här finns bevarade snickerier och dörrblad av kulturhistoriskt värde. Övriga rum är relativt tåliga för förändringar.

Plan 5, vind

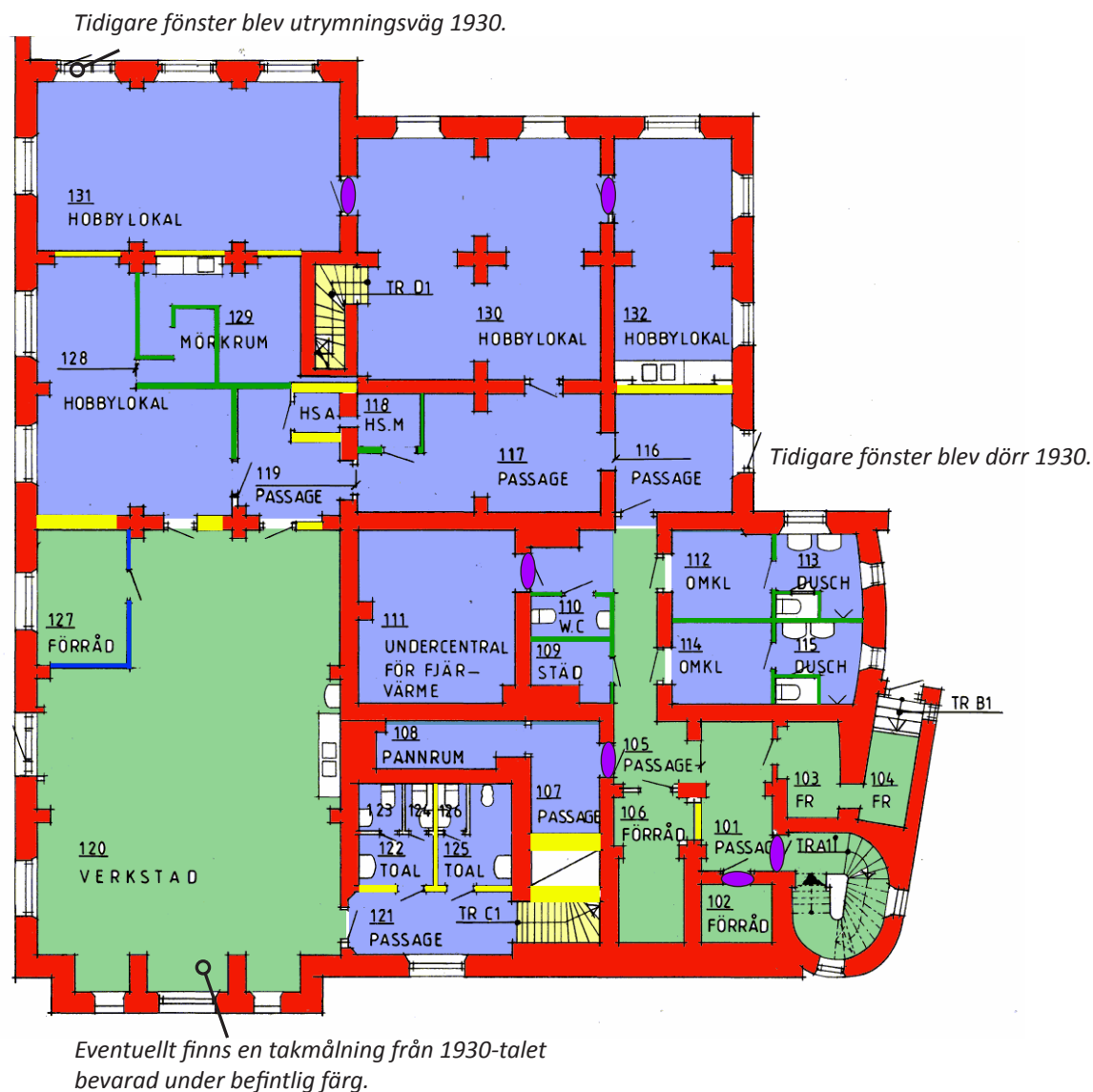
Råvinden bör bevaras och ej inredas. Det äldre bostadsrummet mot Södra Allégatan skall bevaras.

Kvalitetshöjande åtgärder invändigt

Under senare tid har interiörens karaktär påverkats negativt av bl a installationer, okänsligt draget kablage, ej tidstypiska armaturer, moderna material så som glasfiberväv, moderna dörrblad, felaktig färgsättning mm. Vid framtida underhållsarbeten finns flera kvalitetshöjande åtgärder som man bör överväga att göra för att höja byggnadens kulturhistoriska värde. Kvalitetshöjande åtgärder finns beskrivna under rubriken "Särskilda vårdkrav" i Del 2.

Ålderslegend och kulturhistoriskt värdefulla detaljer

Plan 1

Värdeklasser

- Rum som skyddas av byggnadsminnesförklaringen.
- Rum med högt kulturhistoriskt värde, motsvarande PBL 8:13.
- Rum med visst kulturhistoriskt värde, motsvarande PBL 8:17.
- Rum med litet eller inget kulturhistoriskt värde.

Kulturhistoriskt värdefulla detaljer

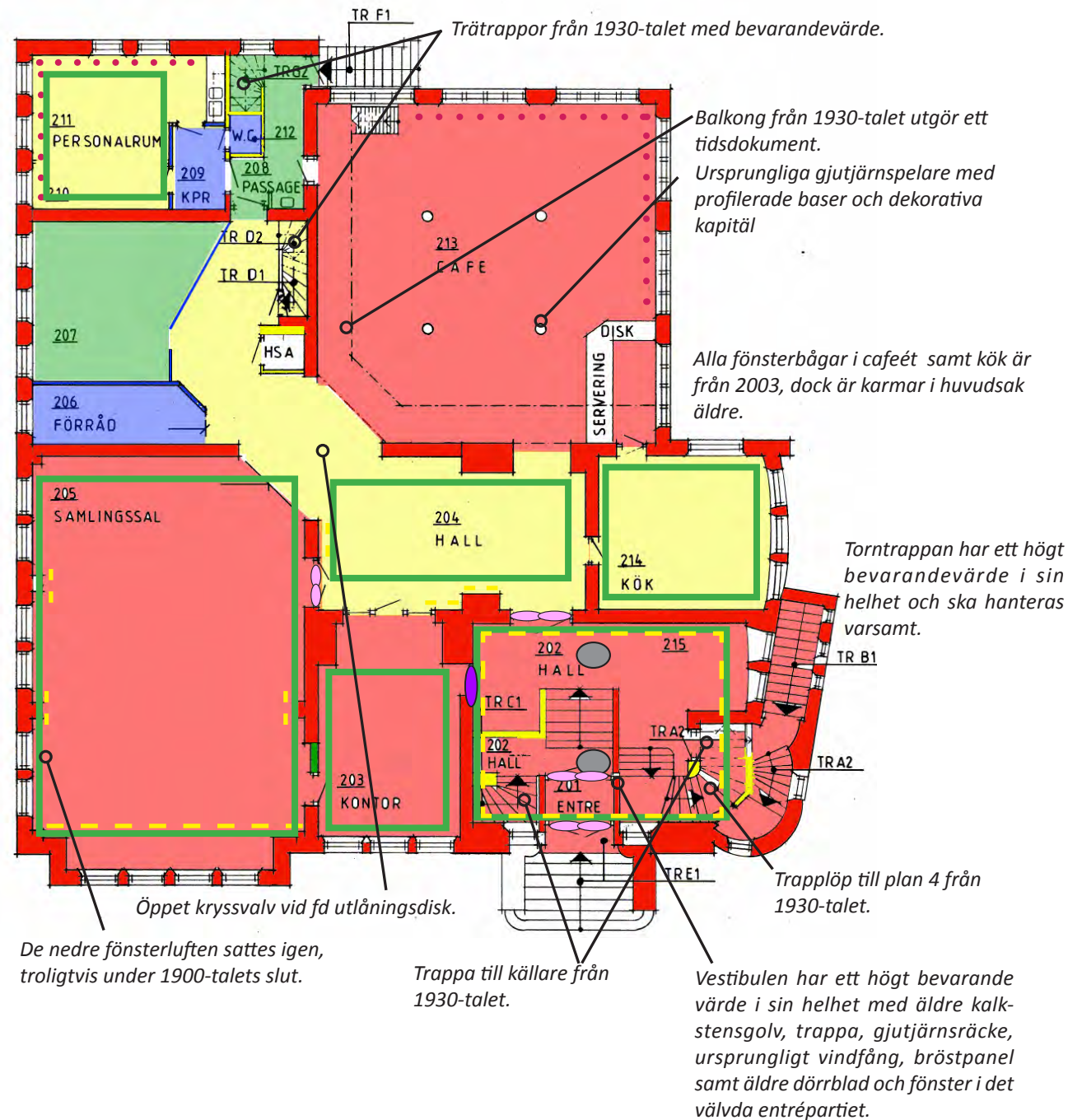
- Spegeldörr från 1930-talet

Ålderslegend väggar

- 1897
- 1930-tal
- 1970-tal
- 1980-2000-tal

Plan 2

De övre fönsterbågarna i denna fasad är ursprungliga, övriga bågar är moderna - dock i ursprunglig karm.

Värdeklasser

- Rum som skyddas av byggnadsminnesförklaringen.
- Rum med högt kulturhistoriskt värde, motsvarande PBL 8:13.
- Rum med visst kulturhistoriskt värde, motsvarande PBL 8:17.
- Rum med litet eller inget kulturhistoriskt värde.

Kulturhistoriskt värdefulla detaljer

- Äldre kalkstensgolv
- Spegeldörr och dörrfoder från 1890-talet
- Spegeldörr och dörrfoder från 1930-talet
- Ursprungliga socklar/fotlister
- Stuckatur/kassettak
- Ursprunglig bröstpanel

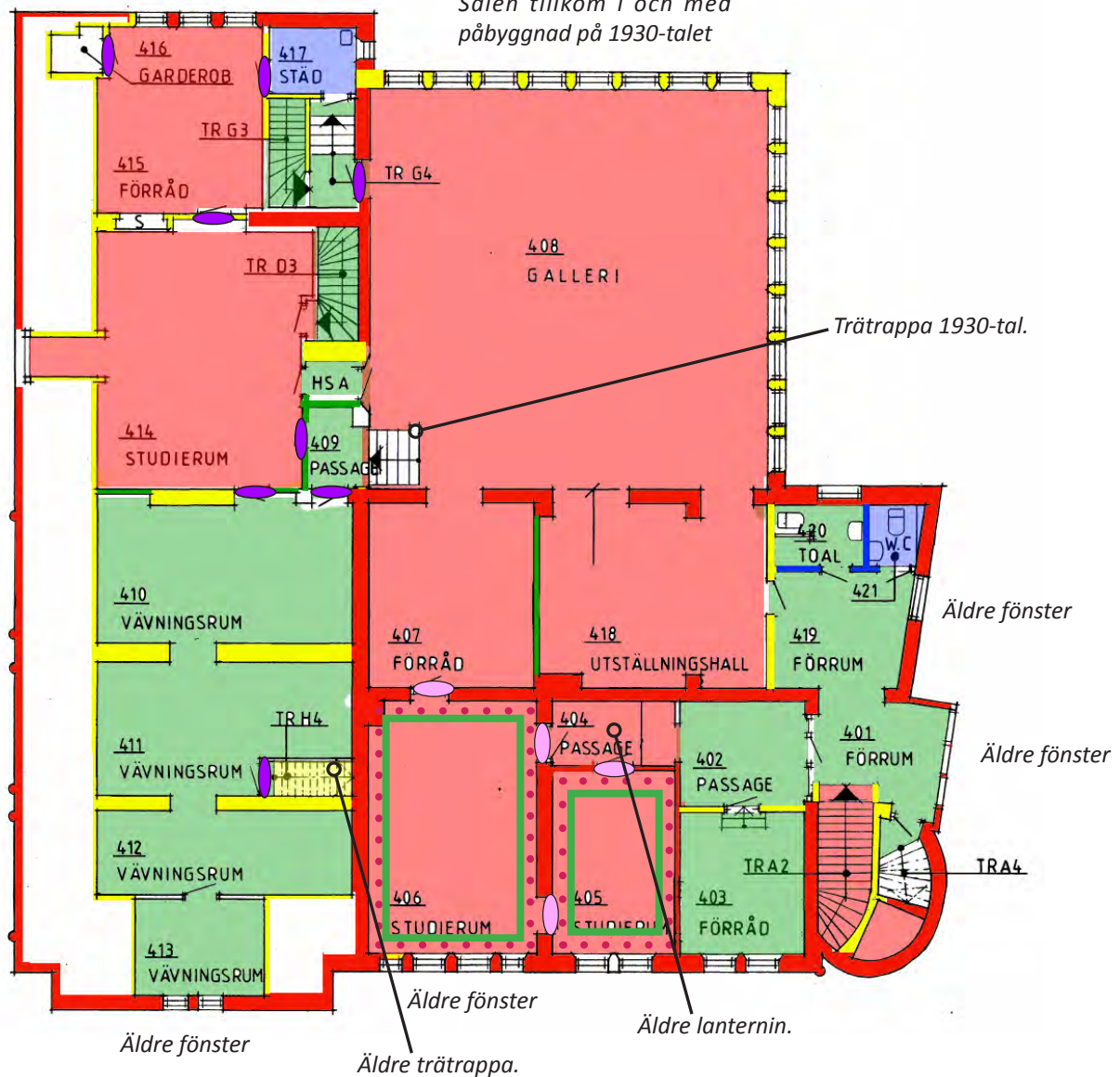
Ålderslegend väggar

- 1897
- 1930-tal
- 1970-tal
- 1980-2000-tal

Plan 4

Tidigare råvind inreddes på
1930-talet.

Salen tillkom i och med
påbyggnad på 1930-talet

Värdeklasser

- Rum som skyddas av byggnadsminnesförklaringen.
- Rum med högt kulturhistoriskt värde, motsvarande PBL 8:13.
- Rum med visst kulturhistoriskt värde, motsvarande PBL 8:17.
- Rum med litet eller inget kulturhistoriskt värde.

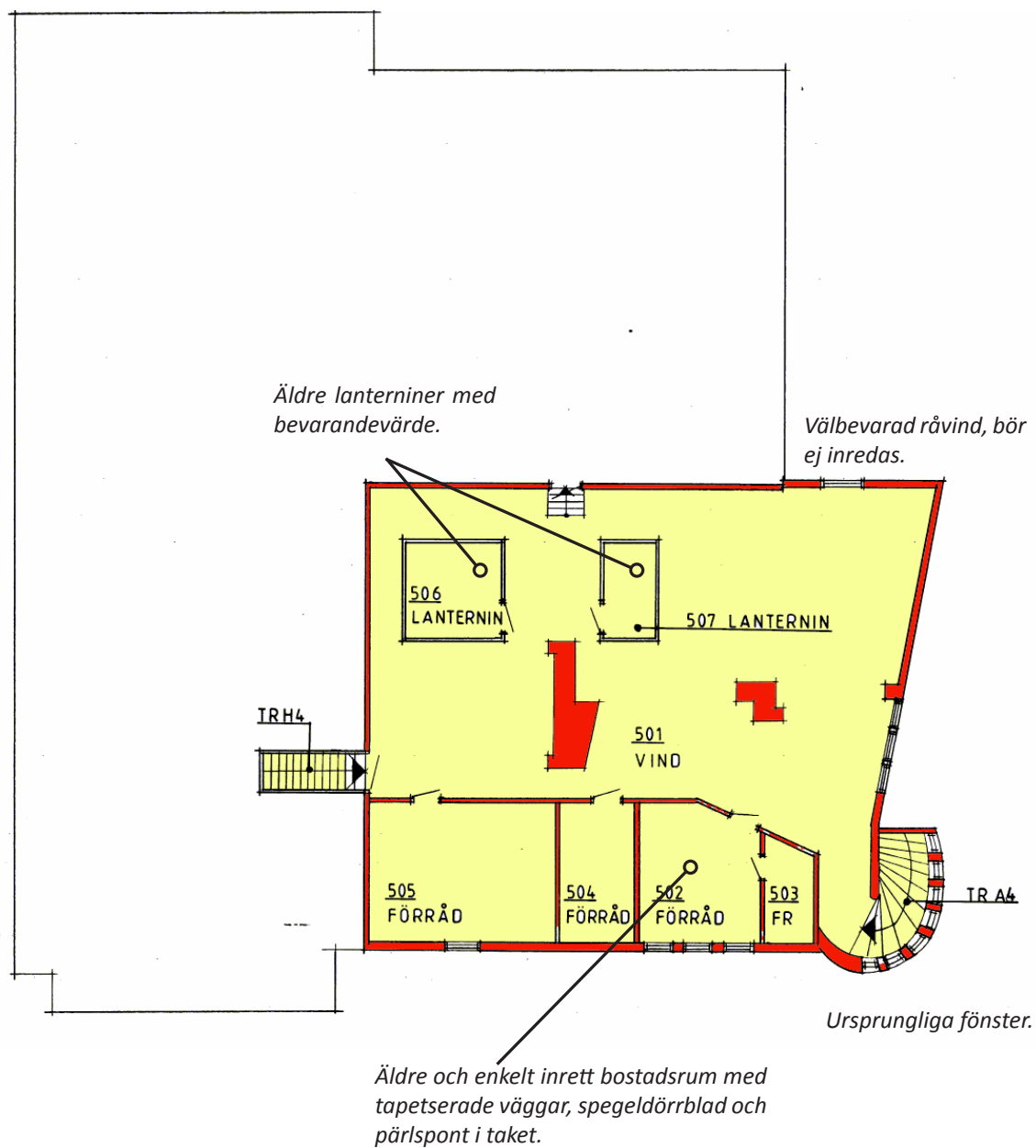
Kulturhistoriskt värdefulla detaljer

- Spegeldörr och dörrfoder från 1890-talet
- Spegeldörr och dörrfoder från 1930-talet
- Ursprungliga socklar/fotlister
- Stuckatur/kassettak

Ålderslegend väggar

- 1897
- 1930-tal
- 1970-tal
- 1980-2000-tal

Plan 5

Värdeklasser

- Rum som skyddas av byggnadsminnesförklaringen.
- Rum med högt kulturhistoriskt värde, motsvarande PBL 8:13.
- Rum med visst kulturhistoriskt värde, motsvarande PBL 8:17.
- Rum med litet eller inget kulturhistoriskt värde.

Ålderslegend väggar

- 1897
- 1930-tal
- 1970-tal
- 1980-2000-tal

Historik

Arbetarstadsdelen Haga

Haga, där fd Dicksonska folkbiblioteket uppfördes 1897-98, hade sedan 1600-talet präglats av glest placerade trähus i 1-2 våningar. Denna karaktär ändrades vid mitten av 1800-talet då Göteborg industrialiserades och många som sökte sig till staden för att få arbete och bosätta sig i Haga. Befolkningen ökade snabbt och bebyggelsen förtätades genom både nybyggnader och ombyggnader. Trångboddheten och de usla hygieniska förhållandena i arbetarstadsdelen föranledde vid mitten av 1800-talet flera utredningar om bostadsförhållandena. Detta ledde till flera filantropiska initiativ för att förbättra såväl bostadsförhållandena som den sociala miljön. "Styrelsen för arbetarbostäder i Göteborg" kom att uppföra flera arbetarbostäder – en roll som senare togs över av Robert Dicksons Stiftelse.

Den svenska folkbiblioteksrörelsen

Den svenska folkbiblioteksrörelsen följde, som i övriga Europa, 1800-talets folkbildningsrörelse, grundad på de stora ekonomiska och sociala samhällsförändringarna. I Sverige infördes obligatorisk folkskola 1842 och runt om i landet bildades kring mitten av 1800-talet folkbibliotek som inhystes i redan befintliga byggnader. I maj 1861 upplät Robert Dicksons stiftelse (bostadsstiftelse som bildades i Göteborg 1860 i syfte att förbättra arbetarklassens förhållanden) åt James Dickson att inrätta ett folkbibliotek i två bostadslägenheter i ett av stiftelsens hus i Haga. Syftet var att för att tillgodose arbetarnas läsbehov. Då James Dickson avled 1873 hade han testamenterat 100 000 kr i sitt testamente som var avsedda för biblioteket. Minst två tredjedelar av summan skulle användas till att uppföra en ny biblioteksbyggnad.

Beslut om nytt folkbibliotek

I början av 1890-talet togs beslut om att ett nytt folkbibliotek skulle uppföras i Haga, vid Södra Allégatan. Kvarteret Majoren, där folkbiblioteket skulle komma att uppföras, var före 1895 bebyggt med en grupp små och enkla bostadshus av trä. När tomten togs över av Robert Dicksons Stiftelse revs dessa.

År 1894 tillsattes en byggnadskommitté och i kommitténs programförslag önskades ett tvåvåningshus med källare och vind. Källaren skulle inrymma förvaringsrum, bokbinderi mm. I huvudvåningen ville man ge plats för en boksamling som skulle rymma minst 15 000 band, de flesta lätt åtkomliga och nära föreståndarinnans plats från vilken tidnings- och läsrum skulle kunna övervakas. Vidare efterlystes ett läsrum med 40 sittplatser invid boklånerummet och dessutom en mindre sal avsedd för kvinnor.

Byggnaden uppförs

Uppgiften att utforma byggnaden gavs år 1894 till den välrenommerade arkitekten Hans Hedlund. Ett år tidigare hade Hedlund besökt världsutställningen i Chicago där han bland annat hade studerat Henry Hobson Richardssons byggnader (som ritat flera biblioteksbyggnader i USA, bla Woburn Library i Massachusetts). Hedlund influerades starkt av amerikanens formspråk – med en strävan mot den mer äkta arkitekturen med massiva, kraftfulla volymer samt grovhuggen sten och avsaknad av puts. Hans Hedlund kom att praktisera Richardsons material- och volymbehandling under stora delar av sin karriär – och Dicksonska folkbiblioteket blev inledningen till denna materialrealistiska och romantiska era.

År 1897 påbörjades uppförandet av biblioteket och i oktober 1898 invigdes byggnaden. Vid denna tid var byggnaden Skandinavians första folkbibliotek som hade uppförts för sitt ändamål. Detta rönt uppmärksamhet i samtida media. I en artikel 1911 skrevs bl a: *"Dicksonska folkbiblioteket är arbetarens bibliotek par préférence. När donator James Robertson Dickson i början på 1860-talet grundade det i samband med den förut upprättande sk Robert Dicksonska stiftelsen för anskaffande af billigare arbetarbostäder, skedde det med den önskan att biblioteket skulle vara fritt tillgängligt för alla utan afseende på stånd och förmögensvillkor."*

Två år efter uppförandet av folkbiblioteket kom Hedlund även att medverka till uppförandet av Stadsbiblioteket i Haga, nuvarande Kurs- och tidningsbiblioteket (KTB). Detta var ett vetenskapligt bibliotek med en helt annan inriktning än Dicksonska Folkbiblioteket.

Foto från tidigt 1900-tal, huvudfasad mot Södra Allégatan. Notera Al Frescomålningen i gavelspetsen samt den vackert utformade takkupan (inzoomade detaljer). Här syns också hur skiffertaket ursprungligen hade en mönsterläggning. Notera också särskilt gavelrösternas profilerade kalkstensavslut, vilka idag är plåtinklädda. (GSM, fotograf Hjalmar Blink)

Exteriör beskrivning av ursprunglig byggnad

Biblioteksbyggnaden uppfördes i 1-2 våningar med en hög källarvåning samt oinredd vind och gavs en villalikhande karaktär med varierade volymer och fasadmateriäl. Mot gården byggdes en lägre del för tidningsavdelningen. Byggnaden gavs ett organiskt formspråk – starkt inspirerat av HH Richardsson – med växlande byggnadshöjd, variation i skala, materiäl och former. Hedlund blandade också stilar och exteriören kom att präglas av såväl nationalrealism som nygotik, jugend och medeltida influenser.

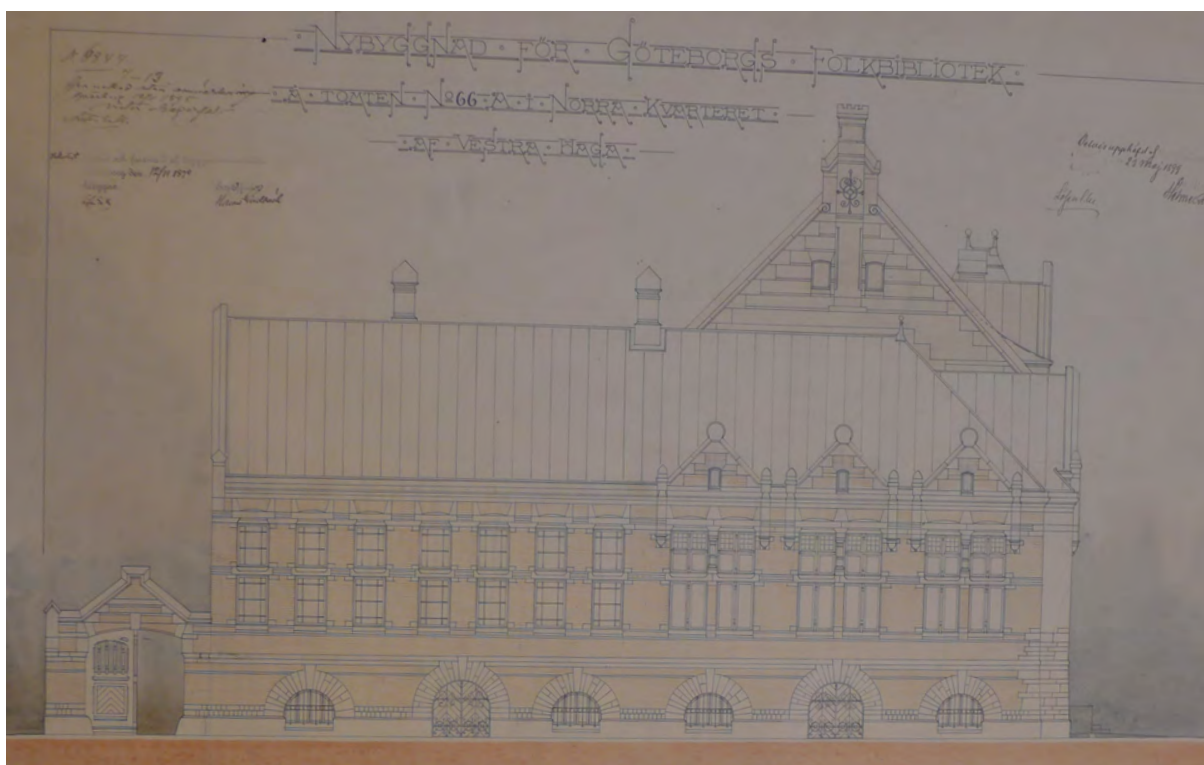
Byggnaden gavs en sockelvåning av dels grovhuggen bohusgranit och dels en mörkare granitnubbsten med kraftiga rundbågeöppningar. Sockelvåningen skiljdes från de övriga våningarna genom en granitvulst. Fasaderna utfördes med gulbrunt skrombergategel och försågs med detaljer av grå kalksten i bla portal, fönsteromfattningar och listverk. Gavlarnas övre fält dekorerades med Al Frescomålningar i slingrande jugendstil. Byggnaden gavs en tydlig formrikedom, bl a genom entrésidans två gavlar, ett medeltidsinspirerat hörntorn med konisk huv innehållande huvudtrapphuset, en artikulerad portalbåge, burspråk av trä, kolonetter och stiliserad växtornamentik och flera olika fönstermodeller. Entrépartiet mot Södra Allégatan accentuerades genom en elegant utsmyckning i jugendstil där delar av kalkstenspartierna dekorerades med växtornamentik i relief. Fönstrens placering och storlek gav en viss antydning till planlösningen och de olika rumsfunktionerna. Dessutom försågs byggnaden med ett varierat och lekfullt taklandskap där det branta, mönsterlagda skiffertaket gavs olikanockhöjder och försågs med frontespiser och takkupor.

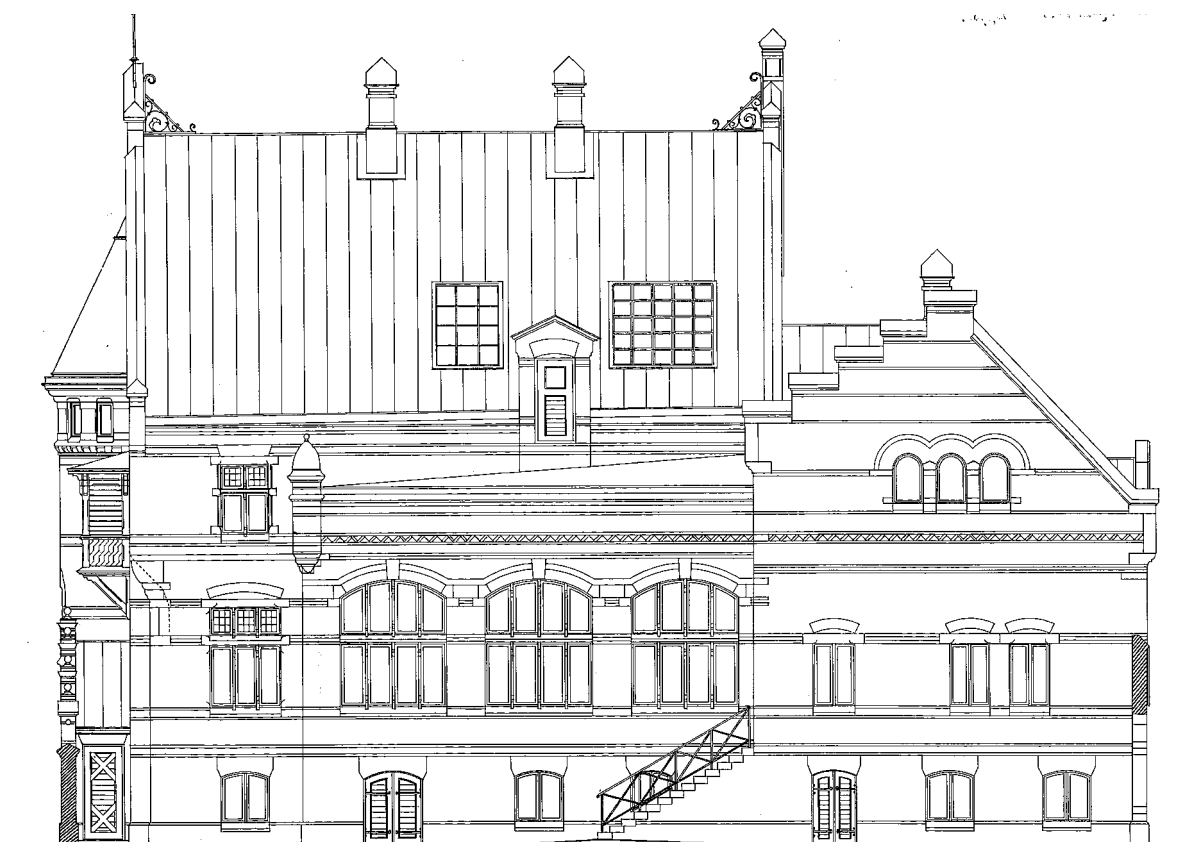
Originalritning i akvarell från 1895 signerad Hans Hedlund, fasad mot Södra Allégatan. Formspråket är lekfullt och organiskt. Arkitekturen varieras av en rad olika fönstertyper och stor detaljrikedom. Notera att taket aldrig kom att beläggas med plåt som ritningen visar, utan med skiffer - jämför med fotografiet på föregående sida. (Regionarkivet)

Originalritning i akvarell från 1895 signerad Hans Hedlund, fasad mot väst (Kaponjergatan). Notera att murpartiet som redovisas till höger aldrig kom till stånd. Ritningar från år 1899 visar istället det smidesstaket som finns bevarat än idag. I anslutning till vindsfönstren fanns ett fält med Al Frescomålningar samt texten Anno 1896. (Regionarkivet)

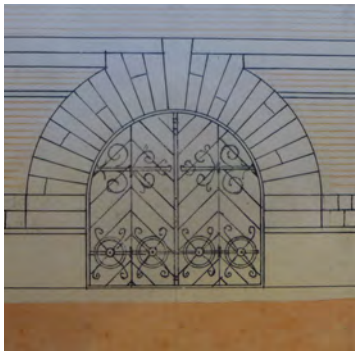
Originalritning i akvarell från 1895 signerad Hans Hedlund, fasad mot Östra Skansgatan. Här syns de stora fönst-
erpartierna som vette in mot stora läsesalen samt boksamlingen. Notera även de vackert utformade källarpor-
tarna bestående av parbräddörrar med dekorativa bandgångjärn. (Regionarkivet)

Originalritning från 1895 signerad Hans Hedlund, fasad mot gården. Här syns de varierade byggnadshöjderna
med den lägre byggnadskroppen som inrymde tidningssalen. Notera även gjutjärnsdekoren på högdelens tak-
nock i anslutning till gavlarna. (SBK)

Foto från tidigt 1900-tal från Kaponjärgatan mot Södra Allégatan. I förgrunden syns den lägre byggnadskroppen som hyste tidningssalen. Denna byggnadskropp byggdes på med en våning på 1930-talet. Högdelsens takfall mot gården var ursprungligen belagt med zinkplåt i fjälltäckning. (Regionarkivet)

Detalj av källarport mot Östra Skansgatan, från ritning 1895. (Regionarkivet)

Detalj av murparti mot Östra Skansgatan, från ritning 1895. Notera den vackert utformade porten. Murpartiet finns kvar idag, men porten är bytt. (Regionarkivet)

Detalj av västra gaveln mot Kaponjärgatan, från ritning 1895. Notera Al Frescomålning samt smidesdekor. (Regionarkivet)

Interiör beskrivning av ursprunglig byggnad

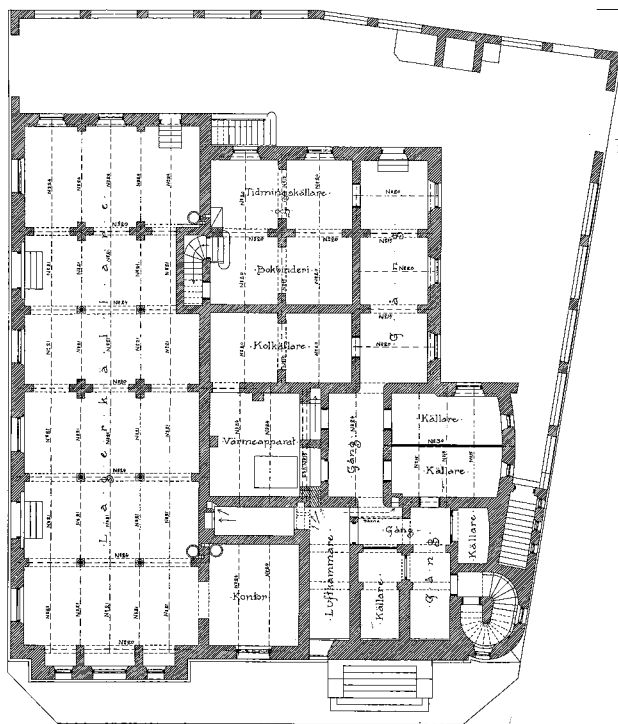
Huvudentrén ledde in till en vestibul med vindfång (rum 201-202) där väggarna var klädda med bröstpaneler och kalkstenstrapporna försedda med rikt utsmyckade trappräcken. Innanför detta låg utlåningsrummet med expeditjonsdisk som var placerad i ett öppet kryssvalv mellan läsesal och bokmagasinet, vilket gav en god överblick. Golv i såväl vestibul som utlåningsrum var belagda med kalksten. Interiörens utsmyckning koncentrerades till entréutrymmena, tidningssalen och stora läsesalen. Viktiga inredningsdetaljer var bröstpaneler på väggarna och dekorativa kassettak av trä. I vissa rum försågs taken med dekorativa stuckfriser. Läsesalen (rum 205) hade ursprungligen dekormålad bröstning, men på bilder från tidigt 1900-tal syns att väggarna försetts med en liggande bröstpanel målad i en mörkt brun kulör. Rummet hade stora fönsterpartier som gav rikligt med dagsljus.

Ett tidnings- och tidskriftsrum (rum 213) var placerat i byggnadens bakre del och var försett med ett delvis glastäckt tak som bars upp av fyra gjutjärnskolonner. Fd tidningssalen hade ursprungligen en särpräglad interiör med gjutjärnspelar som bar ett tak med rikt dekorerade balkar och konsoler (se sid 32). Äldre bilder visar salens inredning med läspulpeter kring kolonnerna. Taket sänktes i samband med en ombyggnad på 1930-talet.

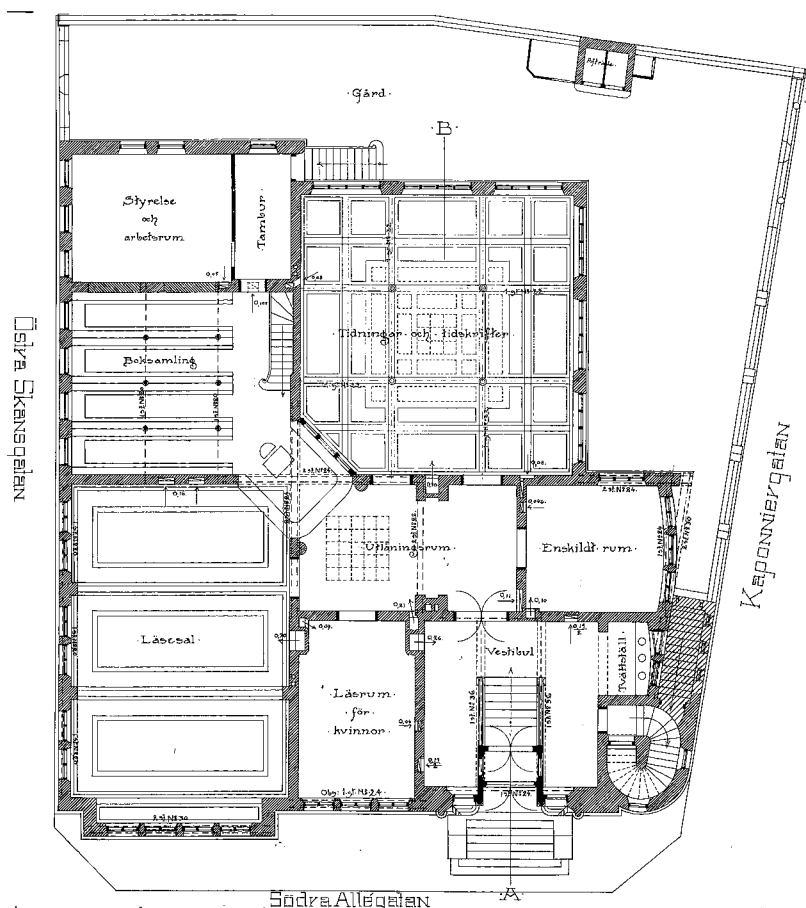
I anslutning till utlåningsrummet fanns även ett enskilt läserum samt ett lärum för kvinnor (rum 203) – något som vid denna tid var nytt och radikalt. Bakom bokmagasinet fanns även ett styrelserum som låg avskilt från den publika avdelningen. I DN skrev man 1911 följande om interiören: *"Salarna äro målade i ljusa, lugna färger med höga ekpaneler. Inredningen har ett drag af förfining, som förhöjes af väggarnas utmärkta reproduktioner i fotogravyr af de främsta konstnärers verk [...]. Dessa salar göra ett utomordentligt behagligt och rogivande intryck. Det är strängheten, parad med komfort och kultur – en afskild värld för sig, studierummet omsatt i kollektivum."*

Via en mindre trappa i anslutning till trapphustornet nåddes källaren. Här fanns rum för boksamlingar, tidningar, bokbinderi samt kontor. Här fanns även enklare utrymmen så som lagerrum, förråd, kolkällare mm.

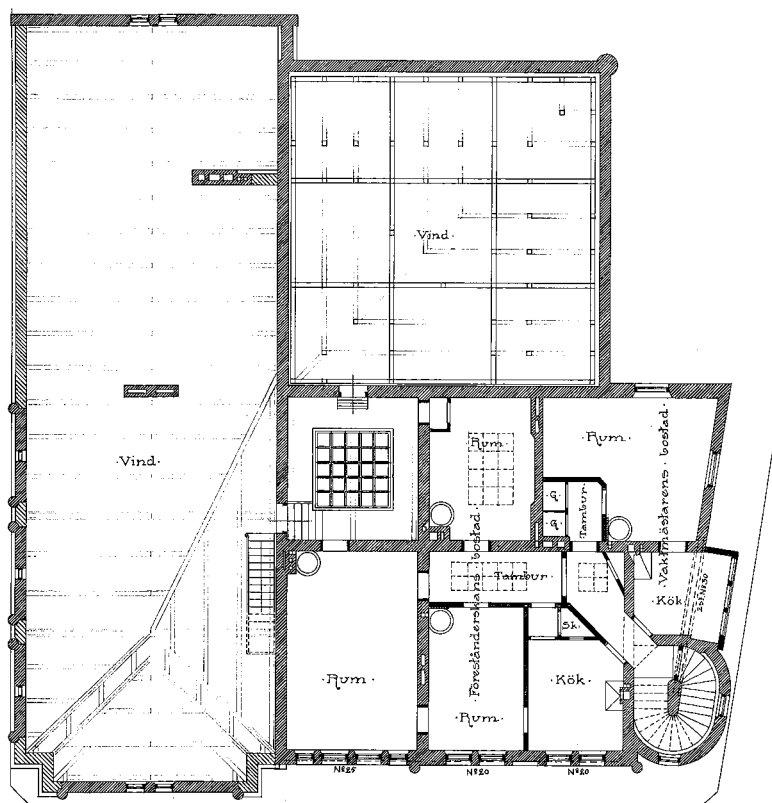
I plan 3 (nuvarande plan 4), som nåddes via en trappa i tornet, fanns två bostäder – 1 r o k för vaktmästaren samt 3 r o k för föreståndarinnan. Övriga delar av våningsplanet fungerade som vind och stod oinredd fram till 1930-talet.

Plan över källaren från 1895. Här fanns bokmagasin, bokbinderi samt enklare utrymmen. Källaren nåddes via trapphustornet i norr samt en mindre trätrappa i den södra delen av byggnaden. (SBK)

Plan över bottenvåningen (plan 2) från 1895. Huvudentrén från Södra Allégatan ledde in till en vestibul samt vidare till utlåningsrummet med sitt öppna kryssvalv i vilket själva utlåningsdisken var förlagd. Kring utlåningsrummet grupperade sig läsesal, boksamling och tidningsrum. Här fanns också mindre läsesalar, varav en var särskilt avsedd för kvinnor. Via torntrapphuset nåddes såväl källare som lägenheterna på plan nuvarande plan 4. (SBK)

Plan över vinden (nuvarande plan 4) från 1895. Större delen av våningsplanet bestod av oinredda kallvindar, men i högdelen mot Södra Allégatan fanns två mindre lägenheter. Dessa nåddes via torntrapphuset, med ingång från gården. (SBK)

Foto från 1905 som visar utlåningsrummet innanför vestibulen (nuvarande rum 204). I det öppna kryssvalvet mellan utlåningsrum, läsesal, boksamling och tidningsrum fanns utlåningsdisken med svarvade balusterdockor. Golvet var belagt med kalksten och väggarna klädda med en hög bröstpanel. I bakgrunden skymtas bokmagasinet med sina bokhyllor. (Regionarkivet)

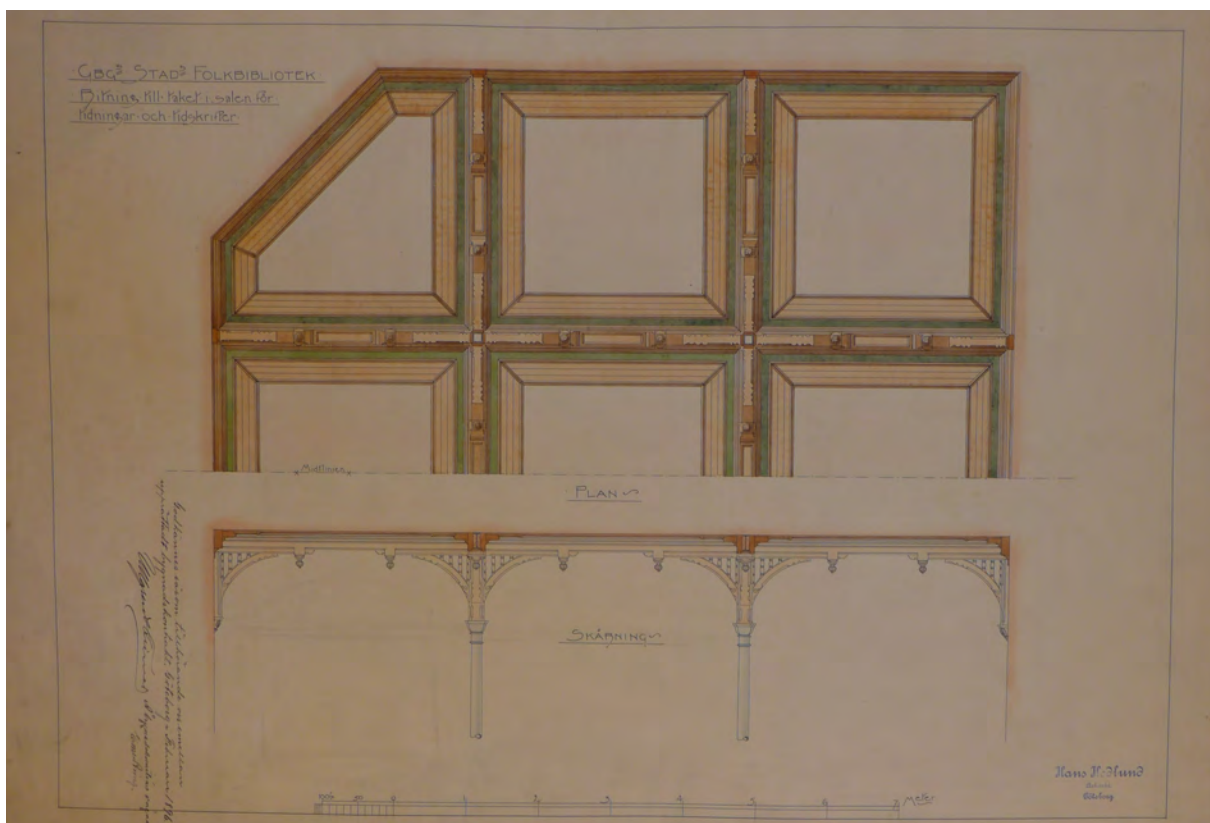
Foto från 1906 som troligtvis föreställer det enskilda läserummet (nuvarande rum 214). Även här fanns en hög bröstpanel. (GSM, fotograf okänd).

Foto från 1923 som visar styrelserummet nuvarande rum 211). Notera brädgolvet samt de blyspröjsade fönstren. (Regionarkivet)

Foto från tidningssalen (nuvarande rum 213, café) från 1901. Kring de dekorativa gjutjärnsstolparna ordnades läspulpeter samt jugendinspirerade lampetter. I bakgrunden syns det ursprungliga och välvda dörrpartiet mot utlåningsrummet. (GSM, fotograf okänd)

Detalj av tidningssalens (nuvarande rum 213) tak från 1895, signerade Hans Hedlund. (Regionarkivet)

Läsruminteriör 1901 (nuvarande rum 205). Väggarna var målade med en hög bröstning som avslutades av en jugendinspirerad bård. Här syns även det ursprungliga och välvda dörrpartiet mot utlåningsrummet vilket ska återskapas år 2017. Till höger i bild syns den parspegeldörr som finns kvar än idag. De takhängda armaturerna finns dock inte längre kvar. (GSM, fotograf A Jonason)

Läsruminteriör 1906 (nuvarande rum 205). Notera att den målade bröstningen har ersatts av en liggande träpanel som troligtvis var målad i en mörkt brun kulör. (GSM, fotograf okänd)

Förändringar

Av äldre bilder att döma ändrade tidningssalen (nuvarande rum 213) tidigt användningsområde till läsesal för ungdomar, vilket medförde att läspulpeterna togs bort. Under det tidiga 1900-talet byggdes också utlåningsdisken om genom att dras in i valvet, vilket frigjorde en större yta i utlåningsrummet (nuvarande rum 204).

År 1922 försågs bokmagasinet på plan 1 (nuvarande rum 207 m fl) med en entresolvåning för bokhyllor, vilket medförde ett sekundärt bjälklag i denna del. Bokmagasinet försågs vid denna tid med "öppna hyllor". Troligtvis förändrades utlåningsdisken något i samband med detta genom att förses med en ingång till de öppna hyllorna samt till entresolvåningen.

Foto från utlåningssalen från år 1906 (nuv. rum 204). Här syns att utlåningsdisken hade byggts om. Notera även kalkstensgolvet och raden av fotografier ovan bröstpanelen. (Kamerareportage)

Foto från fd tidningssalen (nuv. rum 213) från år 1911 då den övergått till att fungera som ungdomssal med öppna hyllor (Regionarkivet).

Utökning av lokalerna på 1930-talet

År 1932 blev Dicksonska folkbiblioteket centralbibliotek för Göteborgs och Bohuslän. Detta var troligtvis bakgrunden till att det år 1933 genomfördes en genomgripande ombyggnad och utökning av lokalerna som bland annat innebar att källaren och plan 4 togs i anspråk för mer allmänna utrymmen. För ritningarna svarade arkitekt Björner Hedlund (son till Hans Hedlund). Samtidigt tillkom nya inventarier och armaturer.

Ovan tidningssalen (nuvarande rum 213) påbyggdes en ny våning där en läsesal för barn inreddes med ljusinsläpp från taket. Påbyggnadens fasad utfördes i samma material som den äldre, men gavs en rad tätt placerade fönster som markerar att det rör sig om en ny del. Fd tidningssalen/ungdomsavdelningen inreddes för bokmagasin och här tillkom en läktare som kunde förvara 120 hyllmeter böcker. Det ska även generellt ha tillkommit ny hyllinredning.

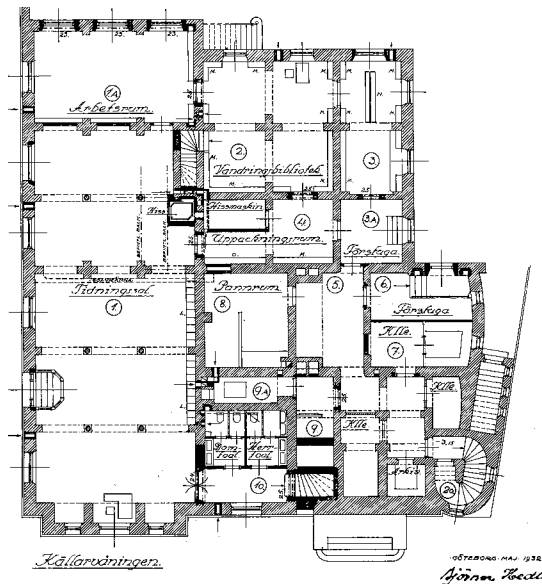
I källarens tidigare lagerlokaler inreddes en ny tidningssal samt arbetsrum, vandringsbibliotek och WC. Detta innebar ett antal nya mellanväggar. Den nya tidningssalens tak försågs med dekormåleri i kalkfärg av konstnären Brosche-Blüchert. För att förbättra kommunikationen i huset byggdes nya trappor, bl a i anslutning till vestibulen samt i tamburen utanför styrelserummet. Vestibulen kom att förändras något då det tillkom en kalkstenstrappa ner till källaren och ett nytt trapplopp av kalksten upp till plan 4 i anslutning till trapphustornet. Detta medförde att det ursprungliga trappräcket fick byggas om. En hiss installerades i byggnadens bakre del. I fasad mot Östra Skansgatan gjordes en tidigare dörröppning om till fönster och mot gården gjordes en fönsteröppning om till dörr. Dessutom tillkom ett antal utrymningsvägar genom tidigare fönster.

Lägenheterna och vinden på nuvarande plan 4 inreddes som arbetsrum och bokmagasin, bl a innebärande igensättning av flera tidigare öppningar. Även WC och kapprum inreddes.

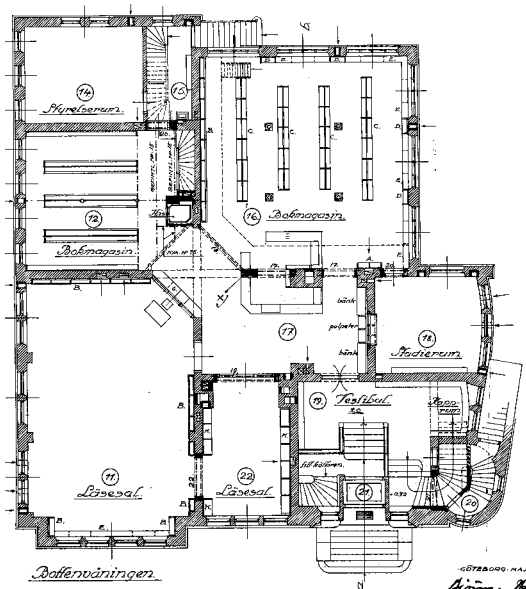
År 1934 inreddes ytterligare rum på den tidigare kallvinden. År 1939 delades källarens tidningssal upp i mindre delar. Sannolikt var det även på 1930-talet som det i vestibulen tillkom ett utrymme för register över låntagare (finns ej kvar idag).

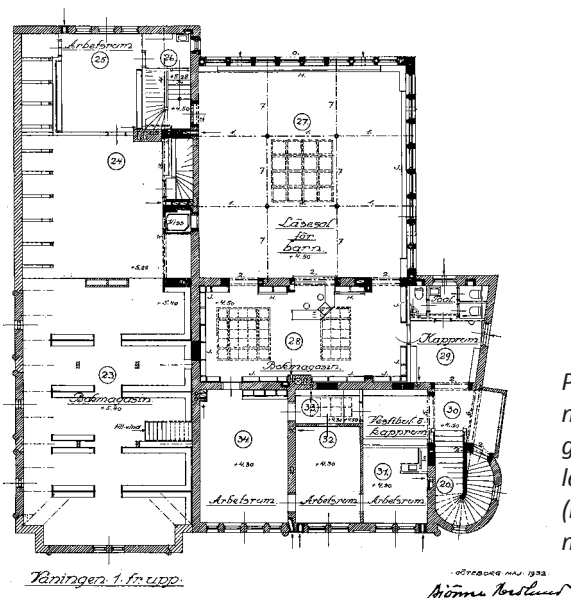
Ritning från 1933, fasad mot väst, signerad Björner Hedlund. Ovan tidningssalen påbyggdes en våning som försågs med ett band av 2-lufts-fönster. (SBK).

Plan över källaren från 1933. Här syns bl a det nya trapp-
löpet från vestibulen som tillkom (nr 10). Lokalerna får en
mer allmän användning med tidningssalar och vandrings-
bibliotek. (SBK).

Plan över bottenvåningen (plan 2) från 1933. Den fd tid-
ningssalen (nr 16) iordningställdes som bokmagasin och
fick en ny läktare med hyllor. Vestibulen (nr 19) förändra-
des genom en ny trappa ner till källaren samt ombyggnad
av trapplopp i trapphuset upp till plan 4. I byggnadens
bakre del tillkom en ny trätrappa (nr 15) upp till plan 4 och
dessutom installerades en hiss. (SBK).

Plan över plan 4 från 1933. Den tidigare råvinden inreddes
med bokmagasin (nr 23-24) och de tidigare lägenheterna
gjordes om till arbetsrum (nr 31-34). Ovan fd tidningssa-
len påbyggdes en våning där en läsesal för barn inreddes
(nr 27). I anslutning till trapphuset tillkom ett kapprum
med WC (nr 29 m fl). (SBK).

Foto från bokmagasin på plan 4 från 1930-talet. Notera globarmaturerna samt takets mörka taklister. Idag kvarstår endast socklar och lanternin från 1930-talet. (Regionarkivet)

Foto från fd tidningssalen på bottenvåningen kring 1935. Rummet iordningställdes som bokmagasin och försågs med öppna bokhyllor samt en ny läktare med hyllor. Notera de nedpendlade globarmaturerna. (Regionarkivet)

Bibliotek blev aktivitetshus

Byggnaden hyste biblioteksverksamhet fram till 1967 då boksamlingen överfördes till det nya stadsbiblioteket vid Götaplatsen. Därefter beslutade stadsfullmäktige att socialförvaltningen skulle överta huset och driva det som ett allaktivitetshus. Det sk Hagahuset invigdes hösten 1970 och kom huvudsakligen att användas av ungdomar - bland annat för den progressiva musikälskningen i Göteborg. Detta medförde en invändig ombyggnad då bland annat kök, toaletter, duschrum mm inreddes. I källaren tillkom omklädningsrum och musikrum, klubb- och samtalsrum. På bottenvåningen inreddes samlingshall, lekrum, servering och kök. På vindsvåningen inreddes kontor, utställningshall och hobbyrum. Dessutom utfördes ventilations- och brandsäkerhetsarbeten. Mot Södra Allégatan sattes en flaggstång upp i fasaden.

Snart uppstod dock motsättningar mellan politiker och ungdomsverksamheten vilket ledde till att Hagahuset fick stängas. Detta ledde till en ockupation av byggnaden där ungdomarna krävde att huset skulle återöppnas. År 1972 stormade polisen byggnaden och ungdomarna forslades bort. Huset kom istället att nyöppnas som Allégården – ett allaktivitetshus för pensionärer och organisationer. Detta medförde vissa inre arbeten då lokalerna anpassades efter den nya verksamheten, huvudsakligen vad gäller ytskikt. År 1975 grundförstärktes byggnaden då stora sprickor hade uppstått i hörnet Kaponjärgatan- Haga Östergata. Samtidigt utfördes vissa mindre förändringar i källarplanet där nya WC och duschutrymmen tillkom. År 1979 byggdes hissen om och det tillkom i anslutning till denna enstaka mellanvägg för bl a nytt hissmaskinrum i källaren.

År 1982 gjordes en ny rumsbildning i den fd tidningssalen i källaren där ett mindre förråd tillkom. På plan 2 byggdes ett antal WC om.

Förändringar 1990-2000-tal

Vid mitten av 1990-talet utfördes restaureringsarbeten av fasadens kalkstensdekor. Fasadens ortoceratitkalksten var då behäftad med kraftig vittring och sprickbildning. I viss omfattning saknades även dekorelement. Arbetena omfattade rengöring, komplettering med ny sten lika den befintliga, limning av spruckna stenar mm. I portikens fris (mot Södra Allégatan) byttes ett antal kalkstenar. Nedvittrade solbänkar byttes och solbänkar som sedan tidigare hade ersatts mot betong återställdes.

Någon gång under det sena 1900-talet har även de nedre fönsteröppningarna in mot stora läsesalen (rum 205) satts igen. Det är dock oklart när så skedde och varför.

År 1995 tillkom en ventilationsanläggning för Café i källarplan.

År 2006 lämnade Länsstyrelsen bidrag till vård av byggnaden. Bidraget avsåg dokumentation av ursprungligt måleri och upprättande av åtgärdsförslag för entréhall. Arbetet utfördes 2009. Under 2000-talet har också mindre förändringar skett invändigt med bl a enstaka mellanväggar och byte av ytskikt.

År 2014 uppfördes ett sophus på tomten.

År 2016 togs ett förslag för ny brandcellsindelning fram vilket bland annat innebär att stora läsesalens ursprungliga välvd dörrparti ska återskapas samt att befintliga väggar kompletteras mm.

Exteriör nulägesbeskrivning

Den kulturhistoriskt mycket värdefulla huvudfasaden mot Södra Allégatan artikuleras genom dubbla gavlar, trapphustornet, den välvda portalen med kalkstensdekor i relief samt varierad fönstersättning.

Byggnaden är uppförd i 1-2 våningar med källare och vind med varierande volymer och byggnadshöjder. Formspråket är organiskt med växlande material, former och stilar. Byggnadens utformning är huvudsakligen influerad av 1890-talets medeltidsromantiska ideal och jugendstilen. Dess borgliknande karaktär och den fria grupperingen av byggnadsvolymer samt den organiska prägeln visar också tydliga influenser från amerikanska stilideal.

Den fd biblioteksbyggnaden vänder sin huvudfasad mot Södra Allégatan och artikuleras genom de dubbla gavlarna och det medeltidsinspirerade trapphustornet med sin koniska och skiffertäckta huv. Sockelvåningen i denna fasad är utformad med en granitnubbsten som tillsammans med de kraftiga rundbågeöppningarna mot källaren ger ett robust uttryck. Fasaderna är utförda med ett gulbrunt tegel med inslag av ett mörkare tegel som skapar horisontella band över fasaden enligt gotiska ideal. Fasaderna har inslag av mönstermurning och rikligt med kalkstensdekor av grå ortoceratitkalksten i bl a hörnkedjor, fönsteromfattningar, solbänkar och listverk. Gavlarnas övre fält var ursprungligen dekorerade med Al Frescomålningar, vilka dessvärre inte finns kvar idag. Huvudentrén mot Södra Allégatan är särskilt omsorgsfullt utformad med exklusiv kalkstensdekor i jugendstil med kolonetter och stiliserad växtornamentik samt ett rikt utsmyckat entréparti av lackad ek och granittrappa.

De övriga fasaderna har ett likvärdigt, men något enklare utförande med en låg granitsockel, tegelfasader samt inslag av mönstermurning och kalkstensdekor. Den tidigare lägre delen av byggnaden mot gården byggdes på med en våning på 1930-talet, men påbyggnaden gjordes i samma stil som den äldre byggnaden. På den västra fasaden finns ett burspråk med fjälltäckning av trä som bidrar till byggnadens formriktighet. Samtliga gavelspetsar har ursprungligen haft en smidesdekor, men idag är det bara gavel mot väst som har kvar denna. De övriga smidesdekorerna finns dock bevarade på husets vind.

Den välbevarade huvudentrén.

Fasad mot Östra Skansgatan. Den nedre delen av fönstren in mot läsesalen är igenmurade.

Dekorativa tureller mot öst saknar idag sina krönklot. Notera även ursprungligt stuprör av koppar med profilerad vattkupa.

Fasaderna är försedda med riklig kalkstensdekor, bl a i anslutning till fönster. Bilden visar även två ursprungliga 4-lufts-fönster med profilerade mittposter och småspröjsade övre luft.

Byggnadens tydliga formrikedom återkommer även vad gäller fönstren och det förekommer flera olika fönstermodeller - varav flera är ursprungliga. Flera av de stora fönsterpartierna har dock moderna fönsterbågar från 2003. Genom sin placering och storlek ger fönstren en antydning till de tidigare funktionerna där salarna är försedda med stora fönsterpartier. Mot fd läsesalen finns bl a större fönsterpartier bestående av 2-lufts-fönster i den nedre delen samt småspröjsade 2- respektive 4-lufts-fönster i den övre delen. De nedre 2-lufts-fönstren har moderna fönsterbågar, men karmarna och de profilerade mittposterna är ursprungliga. De övre småspröjsade fönstren är ursprungliga från uppförandet. Mot Östra Skansgatan har dock de nedre fönsterpartierna murats igen under senare tid (oklart när). I fasad mot söder och väst finns välvda fönsterpartier som vetter in mot den fd tidningssalen. Samtliga fönsterbågar är från 2003, men merparten av karmarna (inkl. de profilerade vertikala posterna) är ursprungliga. I övrigt förekommer spröjsade 1- och 2-lufts-fönster samt spröjsade korspostfönster, varav flera är ursprungliga. Förutom entrépartiet mot Södra Allégatan är samtliga dörrblad i fasaderna moderna och generellt ej anpassade till husets karaktär.

Taket mot Södra Allégatan och Östra Skansgatan är täckt med skiffer. Den ursprungliga mönsterläggningen är dock inte intakt. Övriga takfall är belagda med plåt. Ursprungligen var det dock täckt med diagonalställd smårutig zinkplåt. Den ursprungliga takkupan mot Södra Allégatan är ombyggd och har fått ett enklare utförande än den ursprungliga. I takfallet mot Östra Skansgatan har det under 1940–50-talet tillkommit en takkupa av kopparplåt. Det förekommer flera äldre skorstenar. Takets lanterniner är försedda med trådglass (1930-40-tal) respektive kanalplast (2000-tal). Under senare tid har samtliga gavelrösten fått en plåtinklädnad som idag ger ett klumpigt uttryck.

Fasad mot Kaponjergatan med trapphustorn och dekorativt burspråk av trä i den främre byggnadskroppen. Den bakre byggnadskroppen mot gården byggdes på med en våning på 1930-talet.

Fasad mot Östra Skansgatan med anslutande murparti. De moderna portarna i muren förtar den äldre karaktären. Notera även takkupa från 1940-50-talet i det östra takfallet.

Välvt källarfönster med kalkstensomfattning och dekorativt smidesgaller.

Välvda fönsterpartier in mot fd tidningssalen (nuv. Café). Merparten av karmarna är ursprungliga men fönsterbågarna är moderna.

Fönsterparti in mot fd läsesal för kvinnor med ursprungliga karmar och bågar.

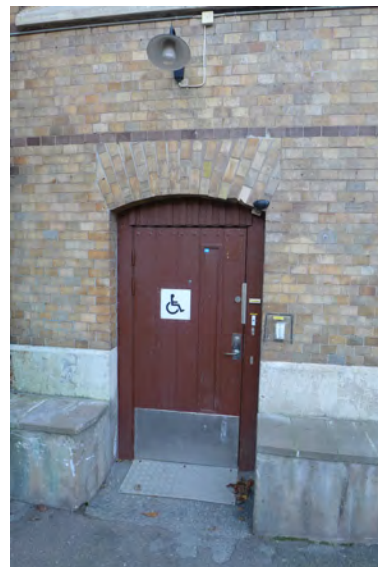
Burspråk av trä med fjälltäckning.

Entré till trapphustornet, idag igensatt och försedd med ett modernt dörrblad som inte är anpassat till husets karaktär.

Gårdsentré med ursprunglig trappa. Själva entrén är igensatt och försedd med ett modernt dörrblad.

Gårdsentré som tillkom på 1930-talet i samma läge som ett tidigare fönster.

Östra takfallet med sin skiffertäckning, idag med algpåväxt. Notera plåtinklädda gavelrösten.

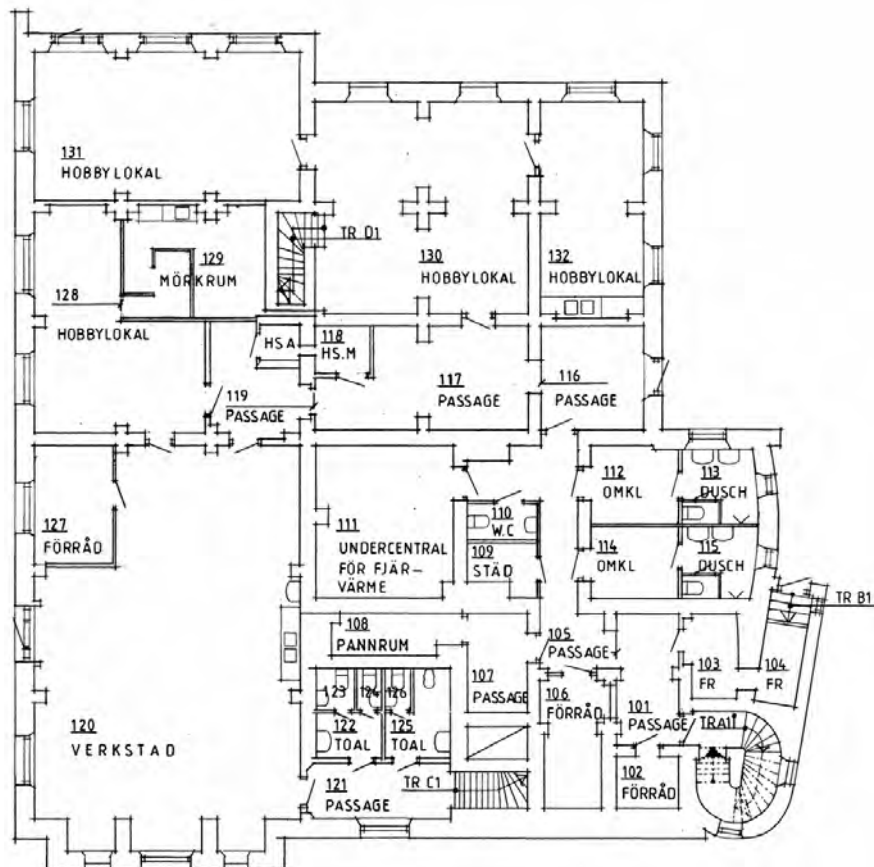
Lågdels takfall mot gården med bandtäckt plåt i ärggrön kulör. Notera lanternin med trådglas.

Interiör nulägesbeskrivning

Plan 1, källare

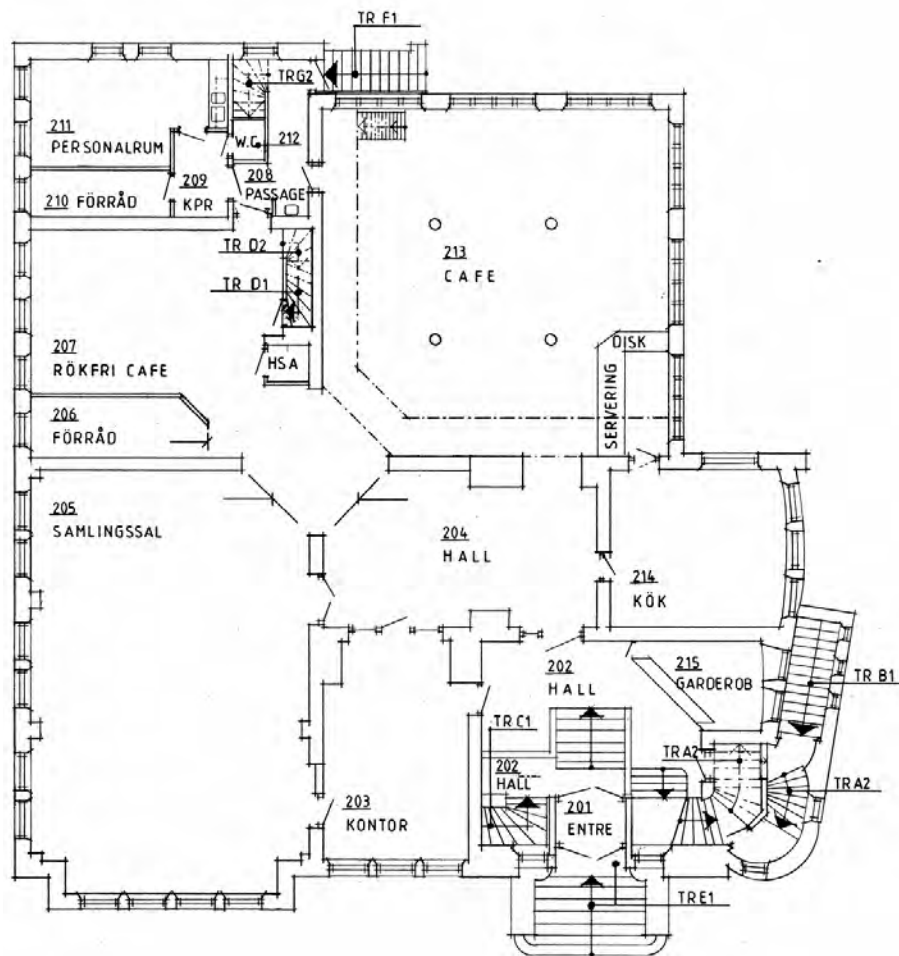
Rum 120 i källaren präglas helt av moderna material. Taket består av gjutna valv mellan stålpelare och enligt källorna ska det på 1930-talet ha utförts ett dekormåleri i detta tak. Idag syns dock inga spår av detta.

Planritning över plan 1, källare (Higab).

Källarens planlösning är till stora delar förändrad och ytskikten är huvudsakligen moderna. Hela källarvåningen har en enklare karaktär med gjutna och målade golv samt tak bestående av gjutna valv mellan stålpelare. Av äldre detaljer finns endast ett antal spegeldörrblad och en trätrappa från 1930-talet bevarad. Även fönstren är troligtvis från 1930-talet.

Plan 2, bottenvåning

Planritning över plan 2, (Higab, 1985).

Bottenvåningen har en delvis bevarad planlösning. Dock har det tidigare stora bokmagasinet (rum 207 mfl) delats av med ett sekundärt bjälklag och i den bakre delen av byggnaden har det tillkommit ett antal senare mellanväggar. På 1930-talet tillkom även ett antal trätrappor.

Rummens ytskikt är i huvudsak moderna och under senare tid har såväl golv, snickerier och dörrblad bytts. Dock finns fotlister, bröstningspaneler, takrosetter, taklister, dörr- och fönsteromfattningar bevarade i viss utsträckning. Det finns även ett antal ursprungliga spegeldörrblad. Ursprungliga armaturer eller möblemang finns dock inte kvar. Merparten av fönsterbågarna är moderna (2000-tal), men sitter i den ursprungliga karmen. Det förekommer dock även ett antal ursprungliga fönsterbågar (se illustrationer över fasaderna sid. 15 mfl samt rumsbeskrivning i Del 2).

Vestibulen (rum 201 mfl) tillhör ett av husets mer välbevarade utrymmen med ett äldre kalkstensgolv i grått och rött lagt i schackrutsmönster (ett liknande golv fanns tidigare även i rum 204). Väggarna har bevarat sin ursprungliga bröstpanel med ett profilerat ramverk av trä och målade fyllningar. Ådringsmåleriet och övrigt måleri i vestibulen härstammar från 2000-talet. Den västra och östra delen av vestibulen förändrades på 1930-talet då en trappa till källaren tillkom liksom trapplöpet till plan 4. Det ursprungliga och sirligt utformade smidesracket med profilerad överliggare av trä finns bevarat – det byggdes dock om på 1930-talet. Även vindfånget med sin balustrad är i originalutförande (dock ej måleriet). Ytterdörr och parspegeldörr i vindfång är ursprungliga. Parspegeldörrbladet mot rum 204 är äldre, men troligtvis hitflyttat då dörren sitter karm i karm. Denna lösning syns även på bilder från 1940-talet, vilket innebär att det var ganska tidigt i husets historia som dörrbladen flyttades hit. Kassetaket är ursprungligt med bjälkar, taklister, konsoler och friser av lackad ek. I rummet innanför vestibulen (rum 204) finns den äldre bröstpanelen endast delvis bevarad.

Vestibulen är idag husets mest välbevarade utrymme. Kalkstensgolvet, bröstpanelen, vindfånget och flera dörrblad liksom taket är ursprungliga från uppförandet. På 1930-talet förändrades vestibulen då det tillkom ett trapplopp ner till källaren i den östra delen samt ett ombyggt trapplopp upp till plan 4 i den västra delen (till vänster i bild). Det ursprungliga trappräcket bevarades, men byggdes om.

Torntrapphuset är kulturhistoriskt värdefullt i sin helhet med ursprunglig kalkstenstrappa, äldre handledare och även ett antal ursprungliga fönster.

Den fd läsesalen (rum 205) har bevarat sin planlösning, men den äldre bröstpanelen är endast partiellt bevarad. Den äldre fotlisten är dock bevarad. Denna är idag ådringsmålad, men var ursprungligen troligtvis målad i en mörkt brun kulör. Golvet utgörs av ett modernt parkettgolv. I rummet finns ett ursprungligt parspegeldörrblad med profilerat dörröverstycke. De nedre fönsteröppningarna mot Östra Skansgatan är igenmurade, men i de övre sitter ursprungliga och småspröjsade 4-lufts-fönster. Kassetaket med sina taklister av trä är särskilt påkostat och välbevarat.

I den fd läsesalen för kvinnor (203) och det fd styrelserummet (211) finns stuckfriser i taket samt delvis bevarade fotlister. Den fd tidningssalen (nuvarande rum 213) förändrades på 1930-talet då det tillkom ytterligare en våning ovan salen samt då en balkong utmed de inre väggarna tillkom. Rummet har dock bevarat sina ursprungliga gjutjärnspelare med profilerade baser och dekorativa kapitäl. Ytskikten är moderna och samtliga fönsterbågar i cafét och köket är moderna (dock är ursprungliga karmar bevarade).

I den bakre delen av byggnaden finns ett antal kontorsrum och förråd. Dessa har huvudsakligen modern karaktär och planlösning, men det förekommer äldre socklar, fotlister och även stuckatur i det fd styrelserummet (nuvarande rum 211).

Rum 204, fd utlåningsrummet, med sitt öppna kryssvalv där utlåningsdisken tidigare var belägen. Rummet är kraftigt förändrat och präglas av moderna material och mycket synliga installationer som förklarar rummets äldre karaktär.

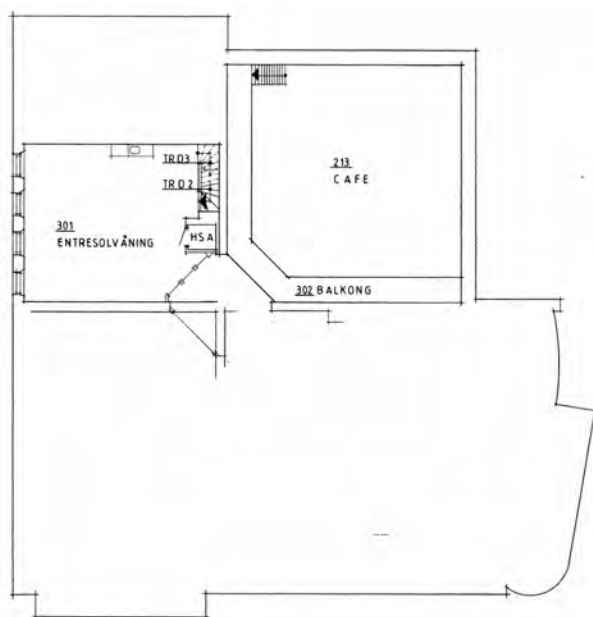
Rum 205, fd läsesalen, har bevarat sin planlösning men i övrigt genomgått stora förändringar som delvis förvanskade rummet. Den äldre bröstpanelen är endast delvis bevarad och fönster mot Östra Skansgatan är igenmurade. Bevarade äldre detaljer är bl a parspegeldörrblad med dekorativ omfattning mot vestibulen, sockel och dekorativa takbjälkar.

Rum 213, fd tidningssalen (nuv. Café) har en bevarad planlösning och ursprungliga gjutjärnsspelare. I övrigt är rummet kraftigt förändrat och präglas av moderna material och kulörer vilket förklarar den äldre karaktären.

Plan 3

Plan 3 utgörs av ett mindre entresolplan som tillkom 1922. Det är ett enklare utrymme med få äldre detaljer. Dock är fönstren i entresolplanet ursprungliga.

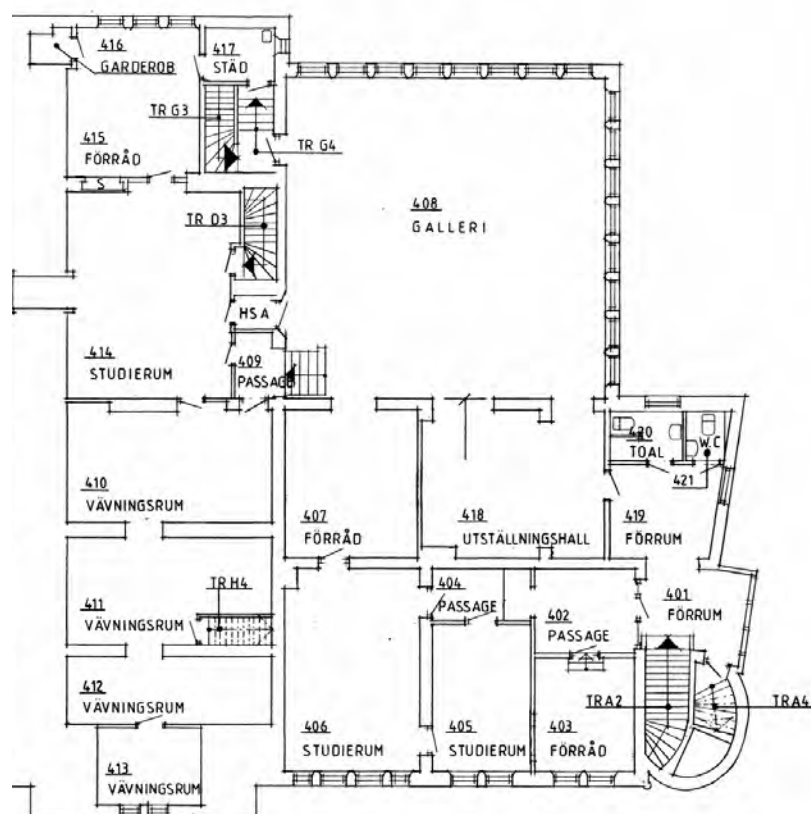

Planritning över plan 3 (Higab, 1985).

Foto rum 301.

Plan 4

Planritning över plan 4 (Higab, 1985).

Plan 4 karakteriseras främst av 1932 års ombyggnad och har endast ursprungliga bevarade rum mot Södra Allégatan. I dessa finns bevarade takstuckaturer, fotlister, fönster och spegeldörrblad. I den övriga delen av våningsplanet är planlösningen från 1932 relativt intakt. Rummen karakteriseras dock huvudsakligen av senare ytskikt så som moderna linoleummattor, glasfiberväv på väggarna mm och såväl 1890-talskaraktären som 1930-talskaraktären har till stora delar gått förlorad. Dock finns ett antal spegeldörrblad från 1930-talet och i rum 414 en väggpanel.

Ursprunglig stuckfris i rum 405 som vid uppförandet fungerade som lägenhet för föreståndarinnan.

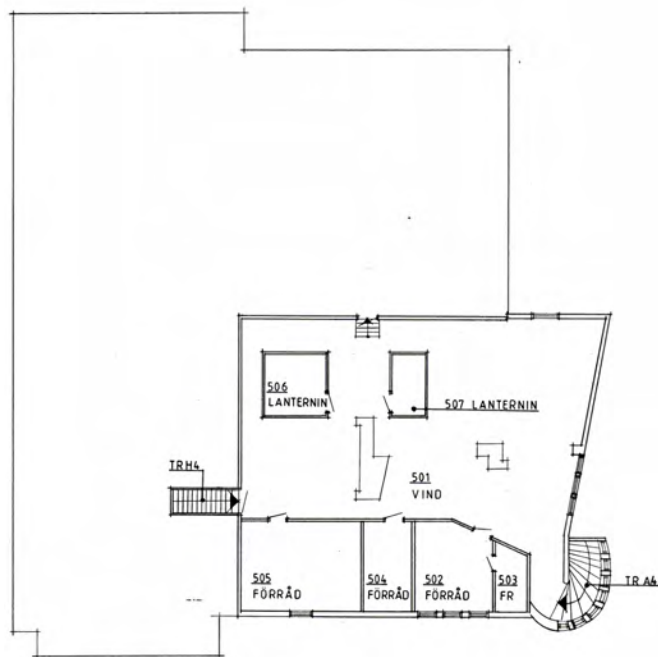

Rum 414 med väggpanel från 1930-talet.

Rum 408 utgör en påbyggnad ovan tidningssalen från 1930-talet och fungerade som läsesal för barn. Rummet har bevarat sin planlösning men präglas till stora delar av moderna material. Bevarat från 1930-talet är stålpelarna, golvsockel, fönster, lanternin, ett antal spegeldörrblad samt en mindre trätrappa.

Plan 5, vind

Planritning över plan 5, vind (Higab, 1985).

Enkelt inrett bostadsrum.

Vinden på plan 5 har delvis bevarat sin äldre karaktär med ursprungliga brädväggar och fönster.

Torntrapphuset med ursprunglig trappa, handledare och fönster.

Råvinden har en delvis bevarad ålderdomlig karaktär med äldre takstolar och synlig takinbrädning. Brädväggar mot förråd är ursprungliga och här finns även ett enkelt inrett bostadsrum som var avsett för föreståndaren med tapetserade väggar och pärlspont i taket.

Käll- och litteraturförteckning

Apelman, Johan mfl (2003) *Förslag till byggnadsminnesförklaring av Dicksonska folkbiblioteket i kvarteret Majoren, Göteborg*. Institutionen för Kulturvård, Göteborgs Universitet.

Byggnadsminnesförklaring av Fd Dicksonska biblioteket (2011) Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län

Dicksonska folkbiblioteket, kulturhistorisk dokumentation (koncept 2007) Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län

Kulturmiljöer av riksintresse. (2008) Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län

Lange, Johanna (2016) *Allégården. Antikvarisk förundersökning och beskrivning av brandskyddsåtgärder*. Lindholm Restaurering

Lönnroth, Louise (1970) *Dicksonska folkbiblioteket*. Uppsats för konstvetenskapliga seminariet vid Göteborgs Universitet.

Lönnroth, Gudrun (red.) (1999). *Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Göteborg: ett program för bevarande*. D. 1. Göteborg: Stadsbyggnadskontoret

Arkiv

Stadsbyggnadskontoret (SBK)

Ritningar och bygglovhandlingar.

Region- och stadsarkivet

Ritningar, fotografier och div. handlingar. Arkitekt Hans Hedlunds arkiv.

Göteborgs stadsmuseum (GSM)

Fotografier och tidningsklipp.

Länsstyrelsen

Akt rörande Allégården med bland annat kulturhistorisk dokumentation (författare okänd).

Kamerareportage

Fotografier.

Där inget annat anges är fotografier tagna av Antiquum AB hösten/vintern 2016.